

Městská knihovna v Praze

ČEŠTÍ
BÁSNÍCI
20. STOLETÍ

ZÁKLADNÍ POJMY

Petr Král

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Základní pojmy

Petr Král

Znění tohoto textu vychází z díla [Základní pojmy](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Klokočí v Praze a Knihovna Jana Drdy v Příbrami v roce 2002. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Petr Král: Základní pojmy), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 18. 12. 2020.

OBSAH

ZÁKLADNÍ POJMY	7
Index.....	92

Pro Danku

Kafe Je sobota, po tom, co jsme si přispali, vycházíme a vsouváme se zpátky do času s hebkou neurčitostí, již umožňuje jen to nejsvobodnější *matinée* v celém týdnu; přidáváme se k živým – jaksi příčně – jen tím, jak se opíráme o pult a objednááme si kafe, při jehož pití pak nedbale sledujeme ulici a její matné proudění venku za sklem. Nechat se vyslat vstříc sám sobě horkým, náhle přesným douškem nápoje vtékajícím do těla se zbytkem noční tmy znamená zničehonic zaostřit a jasně potvrdit svou přítomnost, vzdor dočasné neurčenosti svých gest i mátožnosti chvíle.

Milanu Schulzovi

Košile Čistá košile je naše druhá – a lepší – kůže, její vlnění a nadouvání rozšiřuje dýchání té, co je nám dána jednou provždy, slaví ji a téměř milostně ji hýčká. I den okolo, jak pod košili vniká s průvanem, nás téměř laská, s košilí, která dosloužila, se loučíme pomalu jako s ženskou. Košile je nám prostě bližší než kabát, v jehož kapsách už někdy ztraceně bloudíme jako ve světě. Ani s kalhotami to není lepší, každé ráno je do nich daleko jak na nádraží.

Christianu Hubinovi

Svítání Ti, co tvrdí, že mají rádi ráno, vztahují většinou svou lásku k už pokročilé hodině, dost jasné a sebejisté, aby poskytla jen osvěžené pozadí k plnění běžných denních úkolů. Mnohem vzácnější jsou zato příznivci svítání, neurčité a zsinalé chvíle, kdy se všechno znovu rodí v pochybách a stahuje se na práh neexistence, než se to zas rozproudí jakoby od nuly; chvíle, kdy věci vsakované společnou bezvýznamností mluví – a předávají poselství – jenom

svým němým chvěním. Kost obnažená na dřevě, aby naráz zjevila všechnu bledost.

Podle svědectví dvou novinářů, kteří za ním těsně před smrtí byli v Mexiku, si zestárlý a nahluclý lišák, v něhož dozrál Luis Buñuel, sedal za svítání na terasu proti větrem kolébané koruně velkého stromu a nakláněl hlavu jako k prameni k jeho zčeřenému listí; zároveň blažený a jaksi provždy udivený výraz mistrovy tváře svědčil o tom, že mu ten skromný šum stačil ulevit od vši zbytečné tíže. Snad v těch chvílích myslel smířeněji i na svého přítele Lorcu, před nímž o dlouhá léta dřív začly ustupovat vlastní hranice, zatímco jeho dech se rychle rozpouštěl v šumu a blednoucím příšeří jakéhosi olivového háje.

Představení Znovu ráno s údivem přihlížet tomu představení, popelníku, karafě a sklenicím měřícím nehybně pláň stolu.

Snídaně a breakfast Vzpor příbuznosti názvů, která ve francouzštině sblížuje ranní jídlo s poledním (*petit déjeuner* a *déjeuner*), jsou francouzská snídaně a oběd dvě odlišné věci: sladkost džemů a medů spojená s křupáním opečených krajíčků, zaoblení misky na kávu a uklidňující hloubka její dutiny, kam při pití noříme obličej, jako když se vracíme do noční postele a tmy, prodlužují každé ráno naši vzpomínku na dětství a na mateřskou péči, jíž se nám v něm dostalo. Pravému jídlu bližší anglický breakfast, při němž slanina s vejci mužně doplňuje nevinnost *cornflakes* nebo ovesných vloček s mlékem, je také víc dospělý; kde francouzská snídaně vytváří na prahu dne důvěrný ostrůvek, jehož se lze zachytit před vstupem do světa – a vzpomínka na nějž nás pak někdy chrání celý den – nám breakfast umožňuje být znovu dobyvateli, nutí nás střetnout se s masou a tkáněmi světa v kůrce uzeného špeku nebo v tekoucím

žloutku. Kde nás snídaně podpoří zpěvem dávné chůvy a vepíše znovu naši existenci do legendární linie rodu, breakfast nám dovolí vzepřít se údělu sirotků, jimiž se každé ráno stáváme.

Holení Když se holíme, líčíme si tvář bílou pěnou jako klauni před výstupem, než pod ní tím lépe najdeme svou nahou kůži; jako v závorce krátké věčnosti přitom prodléváme sami se sebou na kraji času, do jehož proudu se chystáme vplynout. Stejně jako předtím při probouzení máme v tu chvíli i nehlubší a nejpůvodnější myšlenky z celého dne, víc než to: dokud se holíme a beze spěchu měříme rozlohu své nahoty, víme *všechno*. Zatímco tělo je zaměstnáno svou údržbou a pozorností k svým drobným anekdotám, duch jako svobodná včela obléhá celý svět a nahlíží do jeho neznámých skrýší. Nezvažitelný záchvěv ve vzduchu nebo v nás samých, pouhé nic, rozhodne o tom, jak se holení vydaří – podobně jako je tomu při milování, které si teď se strojkem zkusíme sami na sobě. Nic je i ten závan, jímž nám pak lísavě olízne tvář kapka kolínské, jako posledním zčeřením propasti, přes niž jsme se díky holení šťastně přenesli.

Janu Šulcovi

Ráno Seděli jsme ve třídě, snažili se soustředit, občas jsme dokonce poslouchali, co se nám říká; pohled, skutečný i vnitřní, nám ale nezadržitelně klouzal k otevřenému oknu, s pocitem, že nám kdesi za ním něco uniká, jsme mysleli na *všechno* a na *nic*. Nebyla to jenom roztržitost, taky jaksi pozornost k *celému* myšlení; i naše těkání bylo jeho součástí, učitelská sdělení sama byla úplná až na pozadí matoucího šumění za oknem.

Snad i proto se nic tak nepodobá stavu milosti, jako když ráno, napůl vzbuzení, vyleháváme v posteli a necháváme v sobě povlávat bezcílné útržky myšlenek a snů; jsme dosud pouhá možnost, stejně jako příští den, jen se v sobě zkusmo převaluje, tam a zpátky, ze stínu do světla, jak k nám občas probleskne záclonou, vynášíme z paměti cáry ženských těl, přátelských tváří a hlasů a znovu je tam necháváme zapadnout, sotva hmatáme vlastní nejistou přítomnost a tím plněji ji vychutnáváme, stejně jako svět. Oddalujeme i chvíli, kdy začneme číst, dlouho v sobě udržujeme jen chuť na čekající knížku a to ranní zjitření, které nám v ní tak ostře umožní vnímat každou podařenou větu. Stačí zároveň trochu soustředit pozornost, aby na nás vypluly vzácné postřehy, věty, nápady i z mlhy ve vlastní hlavě, právě odtud k nám hned stoupá i nejprudší jas.

Ani když po knize nakonec sáhneme, nepřestaneme mít na mysli celou tu rozechvělou masu, v níž se za mžikání ranních světél a stínů měnila okolní knihovna, jako by se nedohledně hroužila do prachu a hemžení všech svazků, textů, zpráv, co kdy byly a budou. Co chvíli od knihy vstáváme a přibíráme si k ní další, srovnáváme ji s nimi, hledáme v nich zpřesnění a prodloužení jejích podnětů. Někdy pak trávíme u knihovny celé ráno, jen tím, že u ní postáváme, namátkou vyndáváme svazek po svazku a zas je ukládáme, po tom, co jsme z nich uždibli pár slov. Neztrácíme tím čas, spíš pokaždé začínáme jeden nový a bezbřehý, nepamětný život. Jak tu takříkajíc listujeme celým světem naráz, jsme sami nesmrtelní; a zůstanem takoví, i když nás to nakrásně srazí právě teď a tady, s otevřenou knihou v ruce.

Hodiny Velkoměsta by jistě byla neúplná bez velkých pouličních hodin, jak se náhle zvedají na nárožích nad proudící chodce; utvrzení, které pohled hledá v jejich ciferníku, jako by ale značně přesahovalo zjištění správného času. Pohled tváře, kterou k nám

v odpověď obrací ciferník a která se poklidně otvírá za rafijemi, jejichž rozchlípení samo zjevuje spíš tajné zívání času než přesnou hodinu – ten pohled nás jaksí posiluje jen svou neúčastí; čas, o němž podává zprávu, je jen to bezbřehé, do všech stran rozprostřené trvání tvořící pozadí ke všemu existujícímu, bezbarvost rozlitá po ciferníku nás zpravuje jednoduše o tom, že jsme ve světě.

Prostor řady měst – hlavně jižních – se nám tak otvírá tím opravdověji, že ho vytyčují sloupy hodin ukazujících na každém nároží něco jiného, jiný čas i jaksí jinou sezónu – aniž by se přitom zdály být nepřesné vzhledem k místu a čtvrti, kde stojí, k jejich jedinečnému ruchu a rytmu. Hodiny na malé radnici jedné z bruselských čtvrtí – zvláště příkladné – dokonce po léta zatvrzele předváděly jen ručičky semknuté na dvanáctce, co znamená nulté hodiny shrnující předem všechny ostatní.

Trh Bylo by unáhlené vidět bohatství trhu jen v nabízeném zboží. Když ráno armáda trhovců rozbije ležení v městečku a rozvlíní je prouděním látek a povyku, čím dál naléhavějšího dusání mezi vystaveným ovocem a nádobím, pestrobarevné stánky zvýší lesk scény jen o přepychovou vidinu, jejímž vlastním posláním je znovu se včas rozplynout. Až pak, ve chvíli, kdy plátno stánků zas uvadá a spouští se jako k náhlé tryzně nad hromady uniformních krabic, nanovo vsakujících rozmanitost zboží – až potom se ukazuje, že trh není pro městečko nic víc, než šaty pro dámu: dočasný závoj, jehož sejmutí jen lépe rozsvítí její nahou pleť.

Nad zhroucenými stánky teď znovu objevujeme klid průčelí s ospale přivřenými stříškami nad spárou stínu, prázdné náměstí vyvstává netknuté pod zbylými odpadky a rozlévá se do šíře pokojným dýcháním, jež nakrátko vyjeví jen zavíření cáru novin. Zatímco silueta chlápka uprostřed, skloněného nad své šněrování, vrací beze spěchu chvíli na start závodů mířících do všech stran příštího

odpoledne, v okrajích nás znovu začíná mlčky pít okolní rozloha, ústy nanovo odhalených bran v městských hradbách.

Schody Stačí, abychom museli vyjít pár schodů, a naše chůze hned nabývá na významu. Každé schody dají procházce dramatický přízvuk a připomenou nám, že není jen měřením prostoru, ale i jeho dobýváním a zkouškou, při níž je třeba zdolávat překážky; s úsilím navíc, které nás nutí vynaložit, nám schody nabízejí i šanci prožít chůzi jako dobrodružství a přidat k plnění svého úkolu hrdinský čin. Když na své denní pouti zajdeme z ulice do domu a vycházíme v něm do schodů, rázem se octneme na stopě, pomalé stoupání příšeřím budovy (třeba i domu, ve kterém bydlíme) se mění v pátrání a v soustředěný průzkum; nikdy docela nevíme, s čím se tu střetneme, nikdy dost pozorně nepředvídáme překvapení a nástrahy, které znamená náhlé klapnutí dveří, klouzání zábradlí pod prsty, výška a šíře překračovaných schodů. Na konci výstupu nás ostatně čeká pouhé zdání, nejistý a těkavý schod, který hned uhýbá zrádně pod nohou a hned se jí zas nečekaně staví do cesty jako ztuhlý blok tmy, v téže chvíli, kdy se dům noří do noci díky náhlému zhasnutí světla. I ti, které potkáváme v domě nebo pod širým nebem, na rozlehlém veřejném schodišti, jsou pro nás nositeli znamení, která pozorně luštíme a snažíme se z nich vytušit další průběh své cesty. Předem odhadujeme, jak dopadneme tam výš, z jejich spokojeného nebo starostlivého výrazu, vážíme každý odstín jejich grimas a gest – tak jako oni našich –, abychom zjistili své šance dosáhnout cíle. Ztěžklý krok chlapíka, jenž vycpal celý svůj zimník, nás vybízí k větší opatrnosti – a přitom jako by od nás přebíral kus vlastní váhy –, ze zvířené sukně mladé ženské, jak k nám rychle sestupuje v protisvětle, zašumí neznámé království, jehož je předzvěstí a slibem – když už ne rovnou královnou. Teď jsme ale sami vyšli až nahoru, znovu scházíme schody, abychom se změnili v prosté chodce. Schodiště přitom dá všechnu

patřičnou váhu i úspěchu nebo porážce, s nimiž jsme se nad ním setkali, k porážce přidá jeho scházení osudné dunění bubnů, úspěch změní v triumf, jenž naráz roztleská celou větrnou klaku, která náš sestup provází. I tehdy, opouštíme-li jen banální úřad, kde jsme si odbyli nepříliš zářnou povinnost, je po sestupu schodů náš návrat na ulici slavné vydechnutí a znovudobytí svobody – zvláště, když máme to štěstí a octneme se venku vprostřed ranního trhu, jeho vzrušených křiků a přesunů.

Už svému stoupání přitom dáme pravý lesk – a vzdáme jim zdolávané překážce patřičnou poctu –, když těsně před vrcholem sejdem znovu dva tři schody a pohlédneme krátce zpátky dolů. Abychom plně vychutnali slávu své cesty, je třeba do ní zahrnout jak odbočku, tak lehký povzdech, s nímž se nahoře zhostíme té nejtěžší povinnosti: znovu dosažený vrchol opustit.

1

Hůl Hůl je užitečná pomůcka a něco navíc, stejně nástroj chůze jako její luxus a chlouba – dokonce i pro nemohoucí a starce, pro něž se zdá být pouhou nutností. Tím, jak dává chůzi větší rozmach a šíři, umožňuje hůl pánům to, co sukně dámám: metafysické prodloužení a nadlehčení jejich těl. V nestřežené chvíli tak lze přistihnout i slepce, jak si svou bílou hůl frajersky roztáčí v prstech, šviháková hůlka je zároveň ozdoba a rákoska, jíž se pobízí k svižnosti, hodné jejího lesku, a k vyostření svého šviháctví v morální postoj; co pomocná, přidaná končetina míří hůl vždycky trochu jinam, než chodcovy nohy, označuje při náprahu ruce, která ji pozvedla, další možné cíle a dopadá na zem nebo na nedopalek, jež posupně odsouvá, s nadhledem dalekého dravce. Má přitom hned svévolnost tuhé a slepé hmoty, neúčastně svádějící chodce z vlastní cesty, hned přesnost zhmotněného paprsku, který mu cestu sám hledá. V ideálním případě je obojím zároveň, až někdy vprostřed chůze krátce označí

jakoby *pravé místo* a jeho zároveň pevnou a průzračnou substancí. Dýchající střed města a obyvatelného území je náhle tady, pod stromy elegantní třídy, kde hůl ve slunném odpoledni přitiskla k chodníku vrstvu zežloutlých listů a nechala do ní sjet po ohbí záblesk světla. Jindy, uprostřed noci, je na chvíli hůlkou a oporou jen paprsek trumpetistova hýknutí vyhrklý z drážek staré černé desky, jako vzdorný škrt přes tmu.

2

Hůl odložená do kouta vede dál tichý monolog za svého majitele.

Věšák Držet s ním basu, s věšákem a s nahotou, již si dál uchovává pod pomíjivou zátěží našich klaunských svršků.

Klobouk Když spolu spočívají ve výloze – jeden frivolně letní, z lisované slámy, druhý zas skepticky nepromokavý; provinční tyrolák a hned vedle světácké borsalino –, skládají celý jeden svět a možný příběh, jehož role si nehybně, nedohledně rozdávají jako karty. Kdesi v šedém proudu, jímž rozvlnily deštivou ulici na plátně biografu, skrývá jeden z klobouků našeho neznámého vraha, jenž který?

Každý z těch, které nosíme sami, je opravdová láska, zároveň vetřelec a komplic. Když ho na rohu zdvihneme k pozdravu nebo jen k poctě odpoledni, zaculí se mezi ním a hlavou letmé nekonečno.

Alainu Rousselovi

Vlak Žádný dopravní prostředek nerozšířil naše poznání světa jako vlak. Ještě než se vydáme na cestu s tím naším, už na ni vyrá-

žíme s tím, který se dal do pohybu na vedlejší koleji, budí v nás dojem, že odjíždíme sami, bere nám zrádně dech a nechává nám jen masu těla, hluchou a nehybnou, jako by už zas dorazila zpátky. Ještě během cesty nám mezi vozy protijedoucí soupravy jde vstříc nečekaně blízké a zjitřené nebe, třeskající a pulzující v mezerách jako stuha živého kovu. Od té doby, co vlaky existují, tak víme, že jezdíme v jiných, než v těch, v kterých sedíme.

Šraňky Snad všichni jsme se chodili dívat ke šraňkům na projíždějící vlaky, a záviděli jsme místnímu hradláři, že tu tím v domku může trávit život. Vzhlíželi jsme k němu ale zvenčí, a byli tak obětí iluze: hradlář neviděl vlaky jako my, právě proto, že tu trvale pobýval a nechodil sem odnikud nahlížet. Nejspíš mu tak unikalo i tajemství podivné srostliny, již jeho domek tvořil pro druhé spolu s tratí, sadou návěští, již byl obložen, a se zahrádkou, kde trčely vprostřed slunečnic páky výhybek.

Tím méně jistě věděl, co prožívá ten, kdo před šraňkami uvízl v autě, na cestě, již náhle míjející vlak přetíná a posouvá svou vlastní, příčnou trasou. Jak čekáme, než přehučí, svět, za nímž jsme vyjeli, před námi předem defiluje za okny vagonů a jednoho po druhém nám je v nich všechny předvádí, své znužené šviháky, mírně ustarané první dámy i své neochvějné kontrolory; až dlouho po tom svět sami dostihneme za obzorem, v zapadlém hotýlku a v mumlání jeho ovdovělého majitele, když nám v zákulisí večerní kuchyně svěří recept na své slavné ragú. Někdy nám vlak zkříží cestu tak památně, až nám ukáže někam za svět – jako když u šraněk zastaví a tovární komín za tratí mu vyroste z lokomotivy, jako by k ní patřil. Chybí jen málo, aby si – než se stačíme probrat – odvezl komín dál a někde v údolí pak otevřel zbrusu novou krajinu.

Vlaky Naše vlaky už nejsou na páru, jejich dech je ale pořád širší, než jejich dráha a předepsaná trasa.

Sestře (a Honzovi)

Přípitek Obdivovaný šéf kliniky si v nejlepším věku svolal žáky a sdělil jim, že mu těžká nemoc zakazuje kouřit a pít. Zapálil si pak doutník, nalil šampaňské, zvedl sklenici a po zvolání „k čemu je orel bez křídel?“ ji vypil do dna; zanedlouho potom umřel. I nám kynuli láhví a frťanem a vysílali k nám své poselství, závodník po závodech rozléval v depu vodku a říkal „at' nám smrt políbí prdel!“, zvetšlý trumpetista se při potlesku z posledních sil zvedal ze židle a s božským úsměvem nás ujišťoval, že nikdy neumřeme, pohled už upřený na svůj zítřejší hrob. Ukázali nám cestu a za ní náš vlastní konec, jejich pád nám odstartoval vlastní jízdu, osudný sestup kapelníkova letadla nadlehčil ke klouzavému letu i náš větroň. Dodnes si přípitkem předáváme štafetu jako spiklenecké znamení smrtelných a projev vzájemné účasti i jako danajský dar; někdo z nás vždycky druhému přitukne silněji a složí mu na ramena kus vlastní váhy, teď máš sólo ty, ukaž sám, jak umíš padat. Až potom sklouzne svou sklenicí po naší a ladně s ní vyjede vzhůru, aby nám k přeletu propasti předal i minimum elegance.

Jirkovi Výbornému

Barman „Barman“, říkal starý Prostějovský za pultem Sekt-pavilonu, „barman je tu proto, abyste měl někoho naproti.“ Ani důvěrník, ani pouhý klaun, barman zadržuje náš pohled, brání mu ztratit se ve zdi nebo v baterii láhví za svými zády a zdvořile nám jej vrací. Není přítom ani pouhý přitakávač nebo nastavené zrcadlo; zatímco

si ho tajně dobíráme ve své mateřštině, něžný Vietnamec nám sice ochotně nalévá, usmívá se a nechává nás žvatlat, nakonec však prohlásí jasnou češtinou: „mé jméno je Táborský“. Až tím, že je také *někdo jiný*, odlišný od nás i od představy, kterou si o něm děláme, plní barman cele své poslání a roli odbočky, již nám je třeba projít, abychom se lépe přijali. Jen proto, ne ze zpučnosti nebo z potřeby rozptýlení, si Vlasta Burian nechával v noci nalévat svým šoférem, jen to vysvětluje, že newyorský aperitiv prožíváme víc s líznutou barmankou za pultem než s kamarádem vedle nás. Když pokrýváme stránku svými klikyháky, necháváme se vyvstat z jejího prázdna – a z vlastního nic –, abychom dělali barmany sami sobě.

(Standovi)

Jízda Když jsme po usilovném šlapání dolezli na kopec a pustili kolo dolů se svahu, za úlevného cvrkotu volnoběžky, poznali jsme i odvrácenou tvář jízdy: nebyla jen povinností, ale také závratí, za dřinou šlapání nabízela stav milosti, jako svou skrytou pravdu a pravý cíl, jenž jí teprve dával smysl. Když Hodges přiloží altku k ústům a spustí své sólo, nikam s ním nespěchá, sám se veze na jeho klouzavých vlnách a nechává z nich znít jenom závrať z jízdy. I Mozart je čirá milost, graciozní scházení schodiště, které stačí dát vystoupit ke stropu všem šumům sálu pod ním, jeho krajkek a pěn. Závrať je jen tím větší, že oba dva, jako my na kole, už zároveň klesají, místo vítězného vstupu do arény do ní lehce, ale neodvratně sestupují.

Z rychlíku Vidět svět z rychlíku neznamená jen vidět ho povrchně, ale taky jinak. Z míjejících krajin vystupuje za detaily stromů, zákrutů, kostelíků jejich celek i jeho nejisté vymezení, z domku

u trati na nás zas vyhřeze cizí existence jako odvržená možnost naší vlastní; zahradník s rukou na plotě, naháč, který si pilně brousí nůž před stromem s pověšenou kýtou, k nám vysílají svá gesta jako rozhodné výzvy nebo tajné výčitky, tuhnou na místě do osudných znamení a navždy je do nás vrývají, někdy spojená do celých trsů nebo souvislých vět. Někdy tam venku, u křížku nebo na můstku, spatříme vlastní siluetu, samu už předem dovršenou a vsazenou zpátky do krajiny.

Dveře Dveře jsou překážka, kterou nastavujeme vetřelcům a světu, nepřestáváme k ní ale vzhlížet s představou, že ji někdo zdolá: domovnice nám pod ni přijde strčit dopis, ještě pozdě v noci snad někdo nečekaně zaklepe. Pevnost nebo váhavost gesta, s nímž mu otevřeme, pak spolurozhodne o povaze zprávy, kterou nám návštěvník předá, i o vážnosti nebo vzrušení chvíle, již s nim ztrávíme. Tím důležitější je, jak dveře otvíráme, když jimi sami vycházíme ven; rozhodnost, s níž bereme za kliku a překračujeme práh – mnohem víc než ta, již vkládáme do vstávání – předurčí výsledek i význam jednání, které nás čeká, dovolí nebo zabráni nám dorazit na nutnou schůzku, uspět na zbytečné a najít správné bistro. Máme klíč ke dveřím, ale ne ke dni, k němuž vedou; ten musíme vždy najít až právě tím, jak jimi projdeme.

Někdy pak venku postáváme před dveřmi neznámého krámu nebo dílny a ptáme se, zda do nich máme strčit a vejít; tajemství, které dveře skrývají, v nás budí chuť i rozpaky, máme strach, že nás vtáhne do temného soukolí nebo naopak zklame, říkáme si, že je stejně neodhalíme. A máme k tomu své důvody, nebylo by to poprvé: starý hokynář nám prodal jen červivé preclíky, ze tmy u fotografa nevyjel neznámý blesk, pouze to tam páchlo močí, jiní kryli pozadí krámu zády a tvářili se, jako když v místnosti za ním nic není. I tak to přitom bylo nutné, strčit do jejich dveří a vejít, kdyby jen za

tímhle, když už, jak se zdá, nikam opravdu nevnikneme, znamená snad žít především právě to, strčit do dveří a vejít, ke druhým nebo aspoň do druhé místnosti. Taky ve vlastním bytě tím někdy náhle posuneme den, pouhým vejítím do prázdné kuchyně nebo ložnice; vtip o ruském předchůdci televize, který se vyznamenal jen tím, že přenesl obraz z místnosti do místnosti /i s rámem/, má možná hlubší smysl, než se zdá, a skrývá podstatnou lekci z umění žít. I v létě u známých, když znenadání otevřeme dveře dalšího pokoje pro hosty – zařízeného, ale neobývaného –, ucítíme vát z jeho ticha neznámou paměť přátel i svou vlastní a rozšíříme tím svůj pobyt v domě o další prostor.

Pokoje, kam otvíráme dveře, samosebou vzdorují, trvají na své odlišnosti a brání ji někdy tak tvrdě, až jsou víc jiné, než čekáme; tělo v sousední ložnici se zvedá z postele s výhrůžností příští nebožky, i důvěrně známá dáma nás ve tmě zmateně odhání a šeptá, že není sama. Někdy na dveře k druhým jen marně tlučeme, třebaže jsme údajně očekáváni; zradili, zavřeli se a mají tam vlastní mejdan, sešli se jen proto, aby nám spolu byli nevěrní. Ani před vlastními dveřmi vždycky nevíme, co nás za nimi čeká; občas dokonce i před nimi staneme bez klíčů, tím potupněji, že jsme se potupili sami. Jak se zahanbeně ptáme, čím jsme si to zasloužili a s kým si teď tam uvnitř jsme nevěrní, známý, ale nedostupný interiér, jímž teskně bloumáme v představách, je sám odtažitý a jiný jako pokoj pro hosty.

Janu Vladislavovi

Koš Ušlechtlejší verze koše na odpadky, kde necháváme mizet nízkou a páchnoucí, nevznešenou část svých jemných pochoutek, koš na papír je téměř blízký druh; bližší i než malý košík v koupelně, kam se jen občas snažíme ráno strefit drobným předmětem jako do odtažitého cíle, ve snaze ověřit si svou pohotovost vůči novému dni.

Koš na papír jej s námi tráví, spíš prozaicky, ale trpělivě nám trčí po boku, kdykoli ochotný pohltnout další relikvii nebo dokument, které k nám přestaly patřit: prázdné obálky, nepotřebné tiskopisy, prošlé depeše a vzkazy, náčrty dopisů, krabičky od vykouřených doutníků. Už teď, než to definitivně vyhodíme, se k tomu nechceme znát, jen při usínání ještě někdy do koše nahlédnem v duchu z výšky, jako při pohrdlivém přeletu letadlem. /Proč do něj ale vprostřed odpoledne tak odhodlaně prchá naše patentní tužtička?/ Stane-li se, že do koše přece musíme sfárat a lovit v něm pokorně papírek, jenž se tam dostal omylem, prožíváme to jako nedůstojné ponížení, tím víc, že se z něj přitom hrne cosi jako nepřiznaná pravda: neodráží skutečnost naší existence právě to, co jsme z ní tak sebejistě vyloučili, pouhá seschlá předmětnost prázdných krabiček, roztržených obálek, vypsanych tužek a přeškrtnaných stránek bez dalšího poselství? Jak je pak popuzeně cpeme do koše zpátky, zjišťujem ke všemu, že se teď do něj nevejdou, tak důmyslnou a rozhodnou stavbu tam předtím vytvořily; a právě jen svým trpným a trpělivým vrstvením v průběhu plynoucích dní. Jako by ta socha ze zbytků – znovu teď narůstající a tuhnoucí do hrozivě pevné podoby – byla i náš jediný pravý pomník. Někdy navečer je proti temnějícímu oknu málem krásná...

Kýchnutí Každé kýchnutí nás překvapí jako náhlá výzva a pobídka, jenže k čemu? Snad si máme vprostřed dne přiznat své trvající neuspokojení a hned na místě – o to snáz, čím víc jsme zaskočení – překročit hranice vlastní osoby i prostoru, jenž je nám vymezen. A už taky prorážíme vzduch a vnikáme kýchnutím kamsi hloub, s rozhodností úměrnou jeho síle; při dopadu tam sice znovu najdeme sami sebe, teď ale méně nespokojené. Když se neutišitelně rozkýcháme pozdě v noci, při dopíjení vína, je to z lítosti nad tím, že nás denní kýchání nedovedlo dál?

Smích Kdy jsme se poprvé *opravdu* zasmáli? Brečet jsme uměli od kolébky, a hned do hloubky, s pravým zoufalstvím. Ke smíchu jsme ale napřed museli dospět, naše dětské hihňání jej pouze ohlašovalo, jako nenaplněnou možnost. Zřejmě i proto, že se rodí až ve styku s širším společenstvím a z iniciačních střetnutí s druhými, ze zkušenosti prvních společenských faux-pas a přátelských paktů. Jako by se mohl plně rozeznít až v prostoru, který nám vstup do společnosti otvírá, a v němž smích sám hloubí další prostorný kráter.

Jen smíchem taky obýváme naráz celou rozlohu, až do chvíle, kdy nás zase přejde. Zasmání, které k nám dolehne z ulice nebo z hloubi lokálu, je pouhá vábnička, neznámý svět a život, k jehož průzkumu nás svádí, za ním vyvstává jako úžina, kam je napřed třeba proniknout a k níž v jeho zvonění teprv hledáme klíč. Smích, jenž roztřásl nás, samy nebo spolu s jinými, je naopak velké *odhození klíčů*, otvírá nás nedohledně do všech stran a s tím větší silou, že se z něj náhle rozzela jen zjevená nemožnost světa; že se nesmějeme žertu, ale při činu přistižené skutečnosti, její skryté frašce a trapným pastem, jež denně líčí sama na sebe.

I my se v nich zmítáme sem a tam, chceme vyznat lásku a musíme si ve větru držet klobouk; právě smích nám ale umožní vidět to současně zblízka a z odstupu, jako když se z břehu kocháme pohledem na vlastní ztroskotání. Je nedílně poznáním a úlevou, smiřuje nás s vlastní konečností a smazává její hranice, jak se zas a zas smějeme, jsme málem nesmrtelní; úzkost, z níž se smích zrodil, se díky němu mění ve šťastný a bezedný údiv, který ho dál živí a žene nás do dalších záchvatů, až na něj můžeme umřít.

Ulevit si Nutnost ulevit si vede k podstatnějšímu střetnutí; jak vylézáme z auta před bzučící louku, jak přerušujeme sjezd a tuhne me i s lyžemi v zatáčce, vstříc třpytivé vrstvě doted' nepopsaného

sněhu, vystupujem na chvíli i z proudu dění a času, ve vzájemném poměřování s krajinou naproti zároveň odhadujeme rozsah svých šancí ji dobýt. Vnikáme do ní vlhkou stopou, sama se ale kolem nás pevněji tyčí a obmyká nás jako jediný blok ticha, odmítavý od lesklých stébel – krystalků – u nohou až po obzor, kam od nich zvedáme hlavu.

Když si v letní hospodě vyjdeme ulevit na záchodek za dvorkem, víno, které v nás stoupá, se rozbzučí vstříc mízám světa a hned nás tu, v zákulisí, sladí s drnčením okolního města, kam jsme s celým svým večírkem a rozjívenými kumpány, kteří zůstali v sále, vsazeni jako do širší a pravé slavnosti. Náš změněný, ještě *ovanutý* obličej to při návratu stačí druhým oznámit, ani jim – jako hospodský filosof u Haška – nemusíme nic kázat o nočním nebi, které jim nepovšimnuto visí nad hlavou.

V létě u známých vycházíme v noci močit před stavení a celý rozvoňný, rozvlněný a rozšumělý svět tvoří hemživou podestýlku našemu pramínku, plynule se kolem zaobljuje jako náruč až k hvězdné klenbě nad námi, ještě nadzvedané klidným oddechováním mrtvých za otevřenými okny i starších nebožtíků, kteří je zezadu posilují svým brumendem. Jak to z nás proudí, slavně si rekapitulujeme celý jedinečný život; jen ten, kdo by z nás v tu chvíli chtěl vytáhnout naše jméno, by z nás žádné nedostal.

Ivanu Wernischovi

Bod a čára Jak teď tiše pokoujeme na noční cestě, jsme jen ohnivý bod v krajině; ten, kdo tu byl před chvílí a náhle zmizel, za sebou nechal žíznivou čáru. Ohnivý bod je i cíl, kdo setrvává na místě, čeká na osud jako na přesný, možná ale náhodný zásah; srazí ho padající meteor nebo prolétající světluška, bude jen pokojný chodec skolený v poslední den války příliš ostražitým vojcem.

Žíznivá čára toho druhého není jednoduše prodloužením bodu, taky ho smazává, rozptyluje po krajině a reje jím do tmy prázdnou rýhu; nejen, že tak nedohledně uniká možným střelám, na rozdíl od kulky nehledá terč ani sama, míří jen k pravému cíli, jímž není bod, ale prostor, rozdýchaný náhle někde na pasece mezi světluškou v trávě a dalekou hvězdou. Spíš než střed terče je to úlevné těkání andělského křídla, ten, kdo za ním jde, mizí postupně sám v sobě jako jazzman, který hází cigaretu zpátky do tmy a pouští se do sóla. Když přítel básník nechá u lesa taxikáře, jemuž nemíní platit, změní se v ohnivou čáru bez adresy, šofér tu kouří a tvrdne, jako by už byl zpátky doma.

Hlasy Vprostřed léta a města k nám přes koruny stromů pronikají hlasy večerčících, cinkání sklenic, zvonění talířů a příborů, jasně se rozléhají nocí a rozeznávají v ní do šíře dění za otevřeným oknem jídelny. Jak odtud vplouvají do listů a mísí se do jeho chvění, blikají tam jako lidské hvězdy a rozžihají v městské tmě vzpomínku na stolovnickou družnost maloměsta a vesnice, snad i na jakousi původní, slunnou mýtinu, kam se dosud lze vrátit a k níž už nám značí cestu co vábné světlušky.

Rádi se dáme zlákat, pozorně hlasům a zvukům nasloucháme, jít za nimi ale nemůžeme; samy nejsou nikde doma, ani v bytě, z něhož vycházejí, obývají jen ten šířící se oblak, vzdušný létající ostrov, jež spolu tvoří a který je nese dál tmou i se září jídelny. Pouhé zčeření bez tíže, o nic naléhavější, než letmý záblesk vyslaný k nám občas oknem odnaproti, co nehmotné zachrutí pod sukní léta a dne.

Ještě tak nejspíš bychom se k hlasům přidali, kdybychom večerčící zavolali ven a dali jim je poslechnout spolu s námi; to ale naneštěstí nemůžeme. Mohli bychom leda složit sličnou vlašťovku – z křídové čtvrtky – a vhodit ji do jídelny s nadějí, že až tam oblétně stůl – nasáká světlem lustru – a vzbudí obdivná „ach“ všech přítomných, vrátí se

na ulici a přistane nám k nohám jako jejich vlastní poselství; na to si ale zas docela netroufáme. Snad dá naše pozornost k jejich oknu aspoň nečekanou šanci stolovníkům, kteří pak za noční bouřky spatří z balkonu kulový blesk. Už teď by se nám konečně mohli odvděčit a vystrčit před nás na balkon nejhezčí z přítomných dam, kdyby jen proto, aby nám s úsměvem letušky předvedla záchrannou vestu.

(Prokopovi)

Balkon V bytě za našimi zády je světlo a virvál, večírek ho zcela zaplavil; balkon, kam jsme se stáhli, je ale ponořen do tmy, i pokřik sem doléhá jen tlumeně. Nejsme tu vždycky sami, vedle u zábradlí se teď o sebe s tichým vrněním tře i jakýsi pár; kde jsme však vedle jen mátožně bloudili v davu jako v přecpané čekárně, patříme na balkoně jako nikdy k románu světa a přímo se na něm podílíme, byť pouze v roli němých svědků. Významné je i všechno, co si sem vyjdeme říct s blízkými přáteli; jenom si z toho nic neodneseme, navždy to zůstane ve tmě, kde se balkon topí, a v noci, kam se z něj vykláníme – snad právě *proto*, že to je významné.

Noční rozhovor, který slyšíme vést dva pány na balkoně Ústředního výboru, ve městě, kde jsme dočasnými hosty, rozeznívá ztichlé náměstí pouze nejasnou ozvěnou. Historické svědectví, které se z balkonu šíří, jsou možná jen drobné pomluvy dvou nočních hlídačů; rázem je ale dalekosáhlé a neodčinitelné už tím, že s ním pánové vyšli na balkon.

Světlo V místnosti zalité stropním světlem všechno tuhne pod jeho inkvizitorským pohledem, beze zbytku viditelný prostor je rázem určen jenom k přísným, všechnu pozornost vyžadujícím pracím a k chladnému zkoumání, málem i k policejní prohlídce. Obezřetní

strýček a teta, aby mezi nimi nedošlo k nežádoucím důvěrnostem, si svítí v bytě rovnou zářivkami; i k vzájemnému drbání zad, jímž si občas uleví, se musí stáhnout do komůrky. Diskrétní světlo taktně rozmístěných lamp zato bytu ponechává šanci, předměty mimo jeho dosah, kanape, knihy v knihovně, mohou volně vydechnout, z temných dolíků a koutů mezi lampami vplouvá do místnosti lákavý noční bar.

Zatmění slunce mírní denní ruch i výraz tváří, které mu přihlízejí, lidé na pozadí kosmické události náhle obývají svět méně zpupně, skromněji a přiměřeněji, jako by v sobě našli zasutou moudrost a paměť. Když vypnutý proud ponoří restauraci do tmy a hosté dojdají jídlo při svíčkách, sál se rozšumí nečekaným a přívětivým životem, jako při zatmění, které všichni tajně vyhlíželi, aby je smířilo samy se sebou a probudilo jejich lepší já.

Jiní, to se ví, zatím nastalé tmy zneužijí, a my při návratu z večere zjistíme, že se k nám někdo vloupal. Usneme, ještě za tmy se ale budíme a jdeme si ověřit do šatníku, neodnesli-li nám zloději sako nebo kostým. Jak potom u šatníku držíme tichou stráž, probíráme obleky jeden po druhém a po hmatu procházíme škálu jejich šedí, propadáme se sami k skryté podstatě, pozorné listování vlnami a tweedy je náhle i náš skutečný *úkol* a naše nejhlubší poslání.

Světlo stažené do plamene zápalky nám krátce poodhalí tvář neznámého kuřáka a zjeví nepohnutou masu okolní tmy. Ta sama skrývá také nejmenší a nejvzácnější světlo, nazrzlý a vlhký ostrůvek, který zas a zas hledáme v hloubi nočních vesnic a v intimních skrýších dam. Celek světla je jenom nedohledné sluneční vlnění, náraz nabídnuté jako dar; nemusíme je hledat, sami se v něm teď bez konce rozpouštíme, vyplouváme ze své tmy, jsme celí v pohledu rozsvíceném očekáváním, jež do něho vkládáme, a splýváme díky němu s tím, na co se díváme – tvář nebo strom – a co nám jej vrací bohatší o svůj vlastní jas. Milovat: vidět a být viděn. Jsou ale tváře s očima jak hroby, které nás odepsaly dřív, než nás zahlédly.

Proroci a sudičky Vzdor pokročilým dějinám se někde pořád – i teď – mužští seskupují do hloučku, na kraji tržiště nebo v příšeří krámu s deskami, a rokují, jako by tím měli spasit svět. Někdo z těch starších má rázem hlavní slovo, případně spolu s jiným, který mu úspěšně oponuje, ostatní naslouchají jejich kázání, tu a tam je rozdmýchají přihozenou otázkou, společný obřad i předmět zájmu je němě sbližují, posilují je pocitem příslušnosti ke klanu a vzrůstajícího poznání; někteří z mladších si už chystají do budoucna vlastní kázání, jiným stačí, že se jim dostalo zasvěcení.

O něco dál – někdy jen za zátokou téže rybářské vesnice – se shromáždily i ženské, u pekařky nebo v podvečerním mandlu. Nic si nemusí vysvětlovat, dávno všechno vědí, každá své a všechny totéž; stačí jim shodnout se na tom a důkladně to probrat, společně se tomu ušklíbnout a dál pozorovat úkosem jedna druhou. Zvláště dobře se jistě pobaví na účet proroků za zátokou; zatímco ti představují svět, sudičky v krámě ho znají, a vědí, co od něj mohou čekat. Od něj i od proroků: až se vymluví, znovu příležitost. A dál budou slibovat, co nemohou dát... Jak se teď spustil déšť a šero v mandlu nočně zhoustlo, z hloubky za ženskými zívá pustá tma hrobu. Proroci tam předem padají jeden za druhým, zatímco z nejsvědňějších sudiček, brzo vdov, už neúprosně vyhřezá přísný mužský, skrytý v nich samých.

/Nepřilezeme ale bez váhání, před návratem se dlouho zdržujeme v hospodě, s kumpány nebo bez. Sami víme, že jsou nenasatné a že jim nikdy nedáme dost; že na dně jejich jeskyňky číhá jiná, bezedná jáma, která nepatří ani jim – jenom té druhé v nich. Dají nám tak na chvíli vyhrát, občas i zatleskají, ale nepřestanou mít hlad. Ať se večer stáhnem nebo je vyhledáme, přenecháme jim péči o dům nebo se staráme s nimi, dáme se jimi opatrovat nebo se pro ně sami honíme v cizím světě, pořád to není to pravé. Samy se doposud čekají, spolu s tím jiným mužským, co tu měl být místo nás, a který bůhvíkde uvíz. Říkáme si tak, že nám to může stačit; odbyli jsme si

své sólo, chlubně si zahalekali na trombon a cudně zacinkali kladívkem, zbývá nám vyklidit scénu jako ti před námi. A ulevit si konečně od strachu, jemuž nás nechaly na pospas, i od výčitky, která z nich nepřestala vyhlížet současně s vesmírem./

Milanu Kunderovi

Cizí ženská Mladá holka naproti v kupé, jindy o kus dál v letadle, dost pěkná, abychom se k ní vraceli pohledem, se tím víc tiskne k svému průvodci, pilně se k němu lísá, lepí se na něj a předvádí, jak k němu patří. Na zádech, která k nám otáčí, má zároveň vyhrnutou košilku, pod níž všem ukazuje – už málem nastavuje – holé tílko. A dobře ví, líp než my sami, že její svůdné maso nepatří nikomu, ani jí; že to ve svém tichém, ale neodbytném, vždy trochu oslepujícím záření je jen trvale zívající *no man s' land*.

Když se v noci, někde nad námi nebo naproti, cizí ženská rozeře pod cizím mužským, chce ukázat, jak si užívá, a vzbudit v nás závist, taky se nám tím ale nabízí. Když to z ní vyrazí do ticha, zjeví nám zároveň noc kolem jako rozlohu, jejíž jsme i my jen součástí a kde to sami děláme uprostřed dalších, jako ve společné noclehárně. Křik zdánlivě určený jen milenci uniká z jeho objetí a míří nezadržitelně k nám – nebo spíš nikam, ani k nám, ani k němu, jen do všudypřítomného prostoru. Ani *divy* z filmových melodramat, když zvednou ke kameře vlhké oko, se nedívají o nic víc na diváka než na partnera, jehož mají před sebou; chtějí svést rovnou celý vesmír. Pohled, jež z ženských a z jejich křiku upírá vesmír na nás, je právě tak nepřímý, nenapravitelně postranní a kosý.

Sami mu to ostatně vracíme, když Keaton pevně míří na prostřední terč střelnice a neomylně zasáhne ten zcela vpravo, jsme to i celí my, a všechna naše pochybná vítězství.

Odchod Jak odchází z večírku na kutě a ještě trochu dýchá a vlní se na prahu, ani pěkná ani ohyzdná, jen „Lilian“ /volají za ní/, patří si a nepatří, každý si jak může zkouší představit její prádlo, to, jak je svléká a co z ní zbývá pod ním. A dál? Nic; jen odchází, každý si seč je zkouší představit prádlo, svlékání, to, co pak zbyde.

Johnovi a Jitce Bokovým

Kunda Vzdor zdánlivé obhroublosti není lepšího označení, oproti příliš vlažnému a odtažitému „pohlaví“ nebo čvachtavé „píče“ kreslí kunda pevně samu tu matoucí věc – i se skrytou kostí – a zároveň souzní s její podstatou: s příkrým napětím, které vnáší do světa. Má tak i pobuřující přísnost upjatých šatů, pod nimiž se nám ji zachce sprostě znectít, a tvrdost toho, co vyhřeze za nejněžnější touhou: chuť na pusté klácení a otloukání o prkna ohrady, rovnou tady a vestoje, pěkně na kost, v nejhlubším tichu noci nebo vyprahlého dne. Slovo jako by zároveň váhalo mezi konkrétním a abstraktním, hned hmatalo objem a tvar blízké věci a hned vzhlíželo jen k její daleké chiméře. I to odpovídá, po léta je věc sotva mlhavý předobraz, bílé místo a otazník mezi nedostupnými stehny, až potom náhle i pevná výspa oblévaná záhyby sukně, jak se neznámé tělo blíží jarní ulicí. Sukně a pod sukní prádlo, sáhnout, pak svléknout, keř chloupků, cítit jak vlhne, rozevřít a začít průzkum, jít za tím, hledat dno. Kunda je hledání, to, co vždycky teprve zbývá najít, odkrýt a dobýt tam vpředu, dál v tobě a v noci, v hloubi křoví i básně.

Cibule a růže Růže a cibule spolu tajně drží, svou vzdálenou příbuzností – tím, jak si jsou do nedohledna podobné i nepodobné – se také vzájemně objasňují a zdůrazňují svůj význam. Růže, důmyslným vrstvením svých vonných sametů i proláklinou tmy ve svém středu,

je zároveň labyrint a emblém ženskosti, jejích půvabů, skryté pasti a prázdného – nedobytného – tajemství. Čpavá cibule, růže chudých, je bludiště každodenních okruhů a tajemství zúžené na potřebu jejich bezprostředního, k životu nezbytného průzkumu; kde umění vonět k růži a vnikat do ní je náročný básnický úkol na celou existenci, spočívá iniciační zkouška u cibule jen v osobním přisvojení a zvládnutí jednoho z běžných způsobů, jak ji rozpitvat a rozkrájet. Je pravda, že se tak učíme i trpělivosti a pochopení pro prozaickou dřinu, patřícím k cestě za vyššími slastmi; napřed slzet při krájení cibule, až pak ji zpěnit na pánvi, přiložit vláčný, předem laskaný kus rudého masa a zvolna se blížít k ráji, zatímco maso krotne a uvolňuje svou vůni. Uprostřed cesty mezi růží a cibulí se nachází zelí, ještě sveřepě užitečné a už nás v příčném řezu, žensky matoucími křivkami svých záhybů, vábíci neodbytně *jínam*. Pokud jde o to jedinečné zhmotnění – a znamení – tajemství, jímž je vejce, budí údiv a dojetí hlavně dík umíněnosti člověka, který se mu s věčně dětinským šibalstvím snaží dát zas a zas zmizet ve svém kouzelnickém cylindru.

Si Proti útočnějšímu, ale spíš prostému „fuck you“ – i francouzskému „va te faire foutre“ – není české „vyliž si...“ jen subtilnější, odsuzuje taky adresáta k potupnějšímu aktu. S jazykem ve vlastní rýze se dotěrní, do klubíčka stočení pitomci valí podél parku jako zneškodněné kulové blesky na kraji znovu vyklizeného ráje, aspoň po celou tu chvíli, co to na ně řveme.

1

NOC Noc je tu, neznámá hloubka a rozloha. Co se v ní děje? Ztemnělé náměstí křížují noční auta s drnčením dalekých planet, uličku rozezněl chvatný krok pronásledovatele, chvíli nato i pronásledovaného. Za zhaslými okny domů tuhnou lidé vprostřed ožívajících

věcí, ženské se ve tmě mění ve vdovy a dostávají chuť, někde daleko v ní chátrá náš rozestavěný dům. Uprostřed noci je tiché horské jezero a bzučení krve ve spáncích toho, kdo před ním ztrnul na břehu, v nočním lese jsou černé jahody, v pokoji čeká nábytek, s nímž se k ránu srazíme, a kolébka plná tmy. Noc obývá noc, v hloubi se nezná a všechno ví, na kraji noci slaví dál hulákající blbci sami sebe.

2

Vstáváme uprostřed noci, ale nejsme opravdu vzbuzeni, jsme spíš kus noční tmy, který se dal do pohybu; jen na dálku sledujeme zpod pootevřených víček, jak se tma přes sebe přehrnuje pomalou vlnou, zatímco nám v kuchyni stéká do útrob sklenice vody, průzračný čůrek chvíle napříč proudem času. Jsme tu a nejsme, pouhá silueta a gesto z nepamětné legendy, svěžest proudící vody nás přibíjí ke chvíli tak jasně, že je odtud do všech stran stejně daleko jako k témuž setmělému letišti, k začátkům dějin a možných příběhů i k jejich koncům. Bílá masa vany vyvstává v koupelně ze tmy jako nehybný ledovec, ta, k níž pak uléháme, dál žije a dýchá vprostřed dějin, i za nás.

Topinambur Dojít až ke kuchyni, uvidět topinambur a tiše se zas vrátit.

Spojit, rozdělit Každý ze somnambulů, ponořených do sebe na vzdálených střeších a loukách, je zároveň sám a se všemi ostatními, měsíční světlo je spojuje hlubokým poutem a vplétá je do tkáně téže chvějivé krajiny. Pánové postávající v ulicích s mobily jsou vzdor zuřivému dorozumívání vzdáleni všem a všemu, i sobě, oddělují od sebe také poctivé chodce, mezi něž se pletou. I somnambulové s mobily se znovu spojí až po tom, co jim je měsíc vypne.

Stmívání Příchod stmívání na chvíli všechno otevře, ale taky zpřesní, počínaje pomíjivostí dne; je tím dokonce pravdivější než noc, jejíž tma nám romanticky slibuje splnění všech přání najednou. Ti, co ve dne jen neurčitě vláli prostorem, teď v louži šera, která je obklopila, zpevňují někde na předměstí své obrysy, tuhnou tu, přibíjí náhle k lampě nebo k obrubě chodníku, jako by k nim patřili, a tvoří s nimi letmé, ale zřetelné obrazy, snad dokonce znamení. Vstupují do nečekaných svazků i jedni s druhými, noviny pouličního čtenáře a lýtko ve vchodu do krámu se spojily v jeden bílý trs, pobledlý hlouček na rohu se srazil do sousoší, stačí tam upřít pohled, abychom měli za čím jít; jen na kraji sobotního odpoledne vyvstane někdy tak určitě mladé tělo pod taftem šatů, které si zkouší před večerní zábavou. Také ta, co jsme ji ve dne letmo zahlédli v metru, se nám teď zpětně v šeru nabízí přesněji, vidíme stejně ostře smuteční sukni, z níž ji svlékáme, jako šedou zeď, k níž ji tiskneme. Ten, kdo za stmívání vyšel k vrátkům vily, teď s kumpánem, s nímž se u nich domlouvá, obývá společnou hovornu, každého za jejím okýnkem navštívil v druhém celý svět, jak toho, kdo k vrátkům vyšel z domu, tak toho, co u nich zazvonil; každý je zároveň vězeň a posel zvenku, každý je v té potemnělé hodině napůl pes a napůl vlk. Když se úplně setmí a kumpáni se zas rozejdou, jsou vrátka v nastalé noci jen chladnoucí kovová mříž.

Nástup Nechce se po nás jen to, abychom zas a zas vstávali, překračovali práh, vycházeli do dne a otvírali v něm jiné, cizí dveře. Někde se tam, v jeho hloubi, musíme také zhostit svého úkolu, nastoupit do práce, na sólo, do stráže, dát se ostríhat holičem a vyšetřit lékařem. Někdy to ani netušíme, sotva však vyrazíme do ulic, už před námi kdesi vyvstává budoucí protějšek a cíl a blíží se k nám stejně jako my k němu, každým krokem nevyhnutelněji. Ani z nejpustšího salonu, když do něj vcházíme, nám nejde naproti jenom vlastní odraz v zestárlém zrcadle; ještě krok střelce, jehož vstup

do dobytého města ukončí válku, tu probouzí v troskách aspoň poslední zahřmění, někdy mu z nich jde vstříc i zestárlý skladatel, aby se střelci nabídl co poslední terč. Také sochař, který ráno schází do dílny a začíná den výrobou vlastního dláta, už se s ním předem vrací zpátky do patra, vchází do ateliéru a tesá další sochu velkého generalissima.

Terezínští Židé se před koncem války dozvěděli, že zadní zeď, kterou denně stavěli na dvoře Malé pevnosti, má uzavřít dvůr jako past a umožnit je tu všechny utopit; nechali proto ve zdi prázdnou průrvu a ze dne na den, pod novými a novými záminkami, ji tu pečlivě udržovali. Když tak ráno nastupovali do práce, průrva na druhém konci dvora je vítala a povzbudivě se na ně zubila, zároveň zadní vrátka a vzdorný průhled do budoucnosti. I my jsme tam vpředu čekáni, kdyby jen skromnou trhlinou, sami ji před sebou otvíráme už jen tím, jak kolem sebe při nástupu do směny rozkládáme své nářadí a nádobíčko, své papíry nebo bubny, a s první cigaretou v puse se po nich rozhlížíme. Neměli bychom to podceňovat, pozornost, s níž při vstupu do ordinace sledujeme lékaře, který do ní v touž chvíli vchází z druhé strany, na rtech už první dotaz na vývoj našich neduhů, může podstatně ovlivnit jeho diagnózu.

Nejde ale jen o nás a o přijetí, jež svým nástupem do světa chystáme sami sobě; pozornost, s níž vnikáme do ranního lesa, je bezpochyby významná už tím, že kdesi dál prohloubí hrdość hřibů na kraji mýtiny, kam nikdy nedorazíme. Možná je sám náš vstup sem jen ozvěnou elánu, s nímž hřiby v hloubi lesa vyrazily z mechu, snad ani lékař si ne zvolil méně nás, než my jeho, a přivolal nás do ordinace jako svůj vlastní, nezbytný odraz a protějšek. Bubeník bandu, který jsme si přišli poslechnout, jak k nám při našem vstupu do sálu zvedá pohled z jeho pozadí, jím dokonce míří dál přes naši hlavu, až někam k slepému míjení aut na obvodu města a k víření listů v pustině předměstských dvorků, aby příznávkami paliček a svisty košťat přižívoval jen jejich anonymní šum. Nic se neuzavře ani ve

chvíli, kdy se k sálu znovu otáčíme zády; dřív, než za sebou stačíme zavřít dveře, otvírá někdo ledničku ve spíži za barem a vypouští z ní do tmy pruh světla, jako by nám ještě teď, na poslední chvíli, chtěl vstoupit do života.

Vítr Oznámení, že se zvedá vítr, zní rázem jako začátek nové kapitoly, s lehkým zachvěním jsme jím vraceni k životu jako k rozsáhlé románové kronice, která dospěla k další peripetii, málem po nás znovu sahají i dějiny. Jediný závan větru stačí ale otevřít den, přestlat naráz okolní keře a koruny stromů, vytrít blízkou zatačku a odhalit v ní výzvu k cestě, rozeznít a vynést na povrch basový doprovod, který vskrytu provází celou existenci. Občas vepíše závan do dne i jedinečnou událost, jako nečekaně zdařilý karambol nebo vrh kostek: pán zbavený klobouku bledne, pes civí na vztyčené noviny, sukně přisátá k dámě prošedla až na dno.

Šero a tma Hluboký stín nebo noční tma skrývají věci a přede dávají tušit jejich tvar a hmotu, uhadovat z obrysu a záblesku tvrdost kovadliny, hebkost ramene, výzvu a hrozbu těla. Jen šero je opravdu umožní objevit, zjeví a rozehraje všechny subtilní odstíny pleti nebo oblýskaného krejčovského manekýna. Tma je smyslná, šero metafysické a iniciační: jdeme za tmou mezi dvěma stehny, hledáme ji ale v příšeří.

Tím, čím je šero vůči tmě, je i šedá vůči černé; kde se s černou srážíme jako s nábytkem v noční hale, můžeme se šedou tiše pobývat, je barvou trpělivého poznávání a toho, co přetrvává. Všechno bohatství světa v odstínech černobílých fotografií, uprchlé léto uchované v jejich popelu. Šedá rázem znamená *klid zbraní*, mírní vtíravé a chvástavé sebebředvádní světa i jeho lidských obyvatel, tlumí jeho konflikty. Jak se teď v šedém dni pokrotle vlečou podél

zdi, vrůstají zato chodci v trenčkotech hloub do okolní scény, málem patří i k pravým, dosud nevykolejeným dějinám; hráli v nich kdysi také první motocyklisté, když byli na větrném bulváru jen útlé siluety s diskrétně vlající šálou. Šedý den krotí i dotěrnost našich vlastních vjemů, soustředí je do chvění drobné haluze a hloubí je až k uklidňujícímu tichu za vjemem.

Šedá je jistě odlišná od pouhé jednotvárné šedi, barvy všednosti, třebaže ke smyslu pro ni přispívá i zkušenost s vleklostí hodin a s jejich zmáháním. Odstíny šedé tvoří ostatně bohatou, nedohledně pestrou škálu, ponuře hřbitovní, pevně kamenná, sypce břidlicová, podloudně holubí, noblesně perlová šedivá, šedá deště, nádraží, předměstí. Bílá, kterou zároveň slibuje a *oddaluje* – stejně jako černou – rozsvěcí šedou zevnitř a měří její hloubku, až k skrytému záblesku pobledlé kosti v popelu. Vulgární, vtíravá bílá čerstvého sněhu je metafysické šedi neméně cizí, než hluboká čern, všechno její vlastní, vnitřní světlo září z perleti fasád v ranním šeru, jako jasné dno vystouplé náhle na povrch a čeřeně jen němými steny prasklin v omítce.

Jsou šedé lakonické a táhlé, elegantní a lehce, trochu omluvně sklíčené; snad i omluvně sklíčené svou elegancí. Žádná šedá zato nenaléhá, kde černé šaty trvají na hloubce smutku, šedé mu uchovávají důstojnou zdrženlivost. Z téhož důvodu je ze dvou vrcholných trofejí cennější šedá růže než černá, pro týž lehký odstup, který má proti ní *navíc*. Dámy, které v černém budí naši touhu, jsou až v šedém naše pravé lásky a spiklenkyně proti nepohodě dní. Černě oděný pánové si nás povolávají, aby nám sdělili svá příkrá rozhodnutí, ti v šedém s námi dlouze rozprávějí o chodu světa. Muž s prošedlou tváří je tím významnějším poslem, že ji k nám nese davem se svědomitostí pouhého zřízence, výběrčího nebo pošťáka. Listonoš nám jistě předává nejhlubší poselství až po obchůzce, když rozpouští smiřlivou šedou své uniformy – tak odlišné od temné výstroje policajtů – v příšeří bistra, připíjí si u pultu s řezníkem a šíří tak lokálem zvláštní zprávu, utajenou i před ním.

Hotel Hotelový pokoj je pouhá iluze bytu, kulisa, kde si lze na obývání jen hrát; zároveň pro ně ale nabízí nové možnosti, uvolňuje všední gesta a úkony ze sítě nutností a dává jim větší rozmach, i noc s důvěrnou partnerkou tu dostává nový, málem zakázaný přízvuk. Tím víc nás dojme a vzruší, když najdeme na hotelové scéně stopy pravého pobytu a nefalšovaně domácí detail, někdy jen barevné tabulky v zasklených dveřích do kuchyně, kam se pak majitel stahuje jako na přívětivý výminek, jindy rovnou stojan s rozmalovaným obrazem, nechaný důvěřivě hned vedle naší postele. Italští hoteliéři konečně naši slabost pro taková setkání předvídají a diskrétně doplňují zařízení pokojů vlastním nábytkem, venkovskou skříní nebo starožitným svícnem.

I tehdy, cestujeme-li sami, nám hotelový pokoj dá často zahlédnout už od dveří celou neznámou existenci – nebo nepoznanou stránku té naší –, z níž tu můžeme prožít aspoň krátký zlomek. Pronajmou-li nám nepředvídaně rovnou suitu, nabízí se nám dokonce hned několik životů najednou; postel ve tmě zadní ložnice je jako stvořená pro listování křídly neznámého anděla, na kavalci malé komůrky, kam vrhá světlo strmý vikýř, bychom zas rozzářili jak nikdy bledost svých odpolední.

Po návratu z cesty nás pak někdy zaskočí vlastní byt, kde se náš pohled náhle noří do nezvyklé hloubky, proniká až na neznámé dno známých spár mezi svazky v knihovně, koutů za postelí nebo za vanou, nachází za nimi další prohlubně a málem objevuje i tady celé netušené zákulisí. Když už je nejsme schopni obývat sami, vylézá nám odtud za zády aspoň chór obskurních krejčích, bledých plavčíků, apatických lvů – snad i vlahých náměsíčnic – a sdílí s námi zpovzdálí náš zdejší pobyt svým tichým, ale přátelským oddechováním.

Děšť Každý trochu vytrvalejší děšť – i mírný – je rázem příznivý tím, jak mate začatý den a skrývá svět venku před ním samým. Vrací za to do dne noc a prohlubuje ho její tmou, staví jej takříkajíc mimo hru jen proto, aby ho líp rozehrál zevnitř. Zní přitom do nedohledna sám v sobě, vzdor stroze svislým nitím svých závěsů je barokně rozechvívá do všech stran a šíří je s bujivostí fugy spolu s prostory, které tak otvírá, stejně směrem ven, k okrajům rozlohy, jako ke skrytému středu. Anonymní dvorky a kouty, plácky, omšelé lávky na střeších a postranní pěšiny v parcích, jindy zapadlé do nepaměti, teď pod kapkami vystupují na povrch a stávají se významnou součástí vesmírné události, jíž nastavují svou rezonanční desku; nejsou ale samy, děšť navíc hloubí nové prostory v prostorech, za přítomnou scénou nechává vyvstat jinou, tušenou, odkrývá mezi kapkami rozlehlé sklady a hangáry plné vlhnocích balíků, pytlů, rezavících rumpálů a kladek. Dává nám nahlédnout i do tajných rezerv vlastního bytu, kde mezi neznámými výklenky a šatníky někdy rozezná a odhalí i skryté podpalubí. Přitom pro tu hloubkovou práci nezanedbává ani povrch věcí a světa, jak tu denně jsou; omývá naopak jejich nahotu s tichou péčí, která stačí vrátit na chvíli jsoucímů původní význam, objevit pravý lesk věci v jejich oblýskání podobně, jako šum kapek smiřuje hovor s mumláním a zpřesňuje smysl slov tím, že do něj zahrnuje možné přeslechnutí a omyl. Děšť spojuje i hloubku s hladinou, někde se výhružně vzduly do vln mořské propasti, jinde kapky bušící do stolu slavně rozsvítily jen jeho navždy holou desku.

Vzdor novým prostorům, které před námi otvírá, nás jistě děšť přišel jen krátce navštívit a minout, samy nás už předem splachuje a stírá. Má-li blíž k filmu než sen, rozezná-li vždycky ulice i cvrčením skryté promítačky, je to proto, že film redukuje na podstatu: čiré proudění záblesků a stínů smývajících se z plátna v touž chvíli, kdy na něm vyvstávají. Děšť, který se náhle spustí vprostřed noci, je v tom ohledu zvlášť výmluvný; jak zas a zas dunivě proniká do

svých vlastních hlubin a rozeznívá do nedohledna jen pustinu pozdní hodiny, splývá jako nikdy s propastným hloubením „smyslu o sobě“. I nečekané zvuky a ozvěny, které tu a tam vyrazí z cáru plechu nebo z pohozené láhve, dávají ožít pouhým fantomům věcí, a skloňují do nejjemnějších odstínů jen prázdno vyklizené scény. Moknoucí siluety, které v duchu zahlédneme bloudit na kraji města, patří posledním hrdinům, dešť jim stačí zatleskat za nás. Je pravda, že jistí chodci, vážní úředníci deště, jej v sobě předem nesli už odpolední ulicí, někteří společně s vážným psem.

Jiní se krátce mihli před kamerou, když se k dešti začlo schylovat vprostřed odpoledne a oni, odvedeni od svých vážných úkolů, se vrhali k bušícímu oknu a s pohledem na výhružné nebe je rychle přivírali. Když se dešť při procházce rozšumí kolem nás samých, blížíme se v něm k tichému hotýlku uprostřed světa, zatímco kapky kdesi z kraje měří prostor pleskáním o kov neuklizené kovadliny.

Jiřímu Fialovi

Důvěrnost Dešť, jenž nás zastihne před starým bistro a přiměje nás vejít, nám umožní se tu zabydlet, možná i přečkat apokalypsu. Opravdu důvěrně se ale seznámíme až s výčepem, kde po ránu srkáme bílé vedle hlídače, který si sem cestou do práce přišel vyzvednout čepici.

Romanu Erbenovi

Kaňka a odstřížky V dětství nás učili lít roztavené olovo do studené vody a vyndávat je odtud ve formě podivuhodných spečenců; četli z nich potom podoby lidí, zvířat, věcí i celé výjevy, snad dokonce předobrazy příštích událostí. Nic jsme nenamítali,

ale mysleli jsme si svoje; spečence přitahovaly i nás, jenže spíš jako nepovědomé znaky a písmena zvláštní, tajemné abecedy. Podobně vzrušující byly skvrny od krve nebo od vápna, ztuhlé stříkance pečetního vosku, kaňky, jimiž se nám povedlo přizdobit stránku vzdor výčítkám, které to budilo. Každý z těch sporných útvarů nám byl tím naléhavějším znamením, že měl čitelnost znaku i neprostupnost hmoty, váhal mezi abstraktním písmenem a konkrétní věcí a přitom je vzájemně zpevňoval spojením do téhož emblému, písmene s naléhavou hmotností přejetého psa. Tajemství, jehož jsme se tak dotkli, nás už nepřestane přitahovat, dodnes se snažíme zjistit, jaké poselství jsme ve skvrnách zahlédli.

Když nás zavedli ke krejčímu a ten se kolem nás roztančil, cvakal nůžkami a pleskal metrem, obaloval nás látkou a kreslil na ni křídou složité plány, pozornost, již nám věnoval, nás předurčovala k bohatému osudu a k dalekým cestám, příboj, který kolem nás rozvlnil jako kolem nehybné a udivené bóje, už ohlašoval moře a jachtu, na níž je přeplouváme v doprovodu dam v jasných sukních nedohledně čeřených větrech. Stačilo bloumat pohledem po odstřížcích látek, které v salonu pokryly stůl, a mnout ty, které nám krejčí dával zkoumat, porovnávat jejich vzor a osnovu, jejich různé šedé, abychom předem odjízďeli do neznámých měst, za netušenými blesky nad jejich residencemi a přístavy.

Opravdu jsme v nich pak přistáli a dali se do toho, bloudíme středem, procházíme předměstím, pilně hledáme to, co nám město skrývá a proč jsme sem přijeli. Nic nezanedbáváme, ani sběh na odpoledním náměstí, ani podkrovní okno, které nad ním svítí do noci, všude to na nás může čekat. Kruhy se nicméně zužují, až před nás jednou z hloubky odpoledne vypluje tichý výklad a my zjistíme, že nemusíme jít dál: máme ve městě schůzku jen se starým, málem zas už posledním krejčím sehnutým za sklem nad kopyto žehličky, jsme tady proto, abychom za ním zašli do krámu a znovu se tam v šeru trochu probrali jeho odstřížky, zatímco venku se spouští déšť.

Žít: vzdalovat se od původního krejčího, tázavě pozorovat mraky a přitom dál zkoušet číst stříkance a kaňky u kraje cesty. A taky jistě dál poslouchat hráče na bicí i tlukot dveří, které se otvírají v jejich bušení a měří za nás svými údery okolní prostor, jako cizí byt plný průvanu.

Michelu Deguyemu

Zatáčka Úlevná odbočka vprostřed neúprosného směřování, až zatáčka dává cestě smysl a mění ji v radost. Ne náhodou vlak při vjezdu do zatáčky hvízdá a vysílá k nebi frajerský chochol páry, zatímco hrdý útes New Yorku, města měst, tlačí k zemi skrytá potupa: to, že se zvedá jen nad šachovnici bez zatáček. Jen zatáčka, nutný luxus, nadlehčuje prózu našeho pobytu ve světě a mění pouť po něm v tanec; i slasti lásky spočívají v zatáčkách, bez nichž by byla jen tupé vsouvání a vysouvání pístu – zákruty svádění, zvlnění sukně, zdlouhavé odkládání rukavic a klobouku, zajíždky přes oblínu ramene nebo tichý dolík v ohbí paže. Zatáčka umožňuje prodlít s míjejícími věcmi, podržet o chvíli déle v pohledu lesk střepu a na smrt bledý keř, jak se u kraje sunou proti obzoru.

I nepříteli, jemuž se na procházce vyhýbáme obloukem, vzdáváme dalekou poctu, zatáčka v noční krajině, kde nás překvapí bouřka, je celý svět, mlátička, kterou za ní blesk ozářil na poli, tu trůní jako spící bůh. Za dne nám zákrut cesty z dálky stoupá do očí jako světlá mlha, aby nám lépe dal pocítit dotek toho, co si nás otáčí jak stránku a předem nás hebce ukládá do rozlohy kolem, co její zatoulanou součást. Nemáme před sebou jiný cíl, než úspěšně vybranou zatáčku – i v téhle jsme ještě objeli vlastní smrt –, jiný triumf než úsměv, jemuž se podobá a do nějž nám bezděčně roztáhla pusu. Je to nasnadě, kdybychom mohli žít jen v zatáčkách, byli bychom tu věčně.

(Honzovi)

Zavadit Stane se, že při vybírání zatáčky zavadíme o kraj; v postupu nám to ale nutně nevadí, může mu to dokonce přidat na slávě. Krátké otřetí o překážku nejenže připomene její přítomnost a zdramatizuje průjezd zatáčky překonaným nebezpečím, je taky ozvěnou, v níž se náhle *slyšíme* zatáčku vybírat, a cítíme tak dýchat víc do hloubky sebe i svět. Naše setkání s okrajem jistě mění smysl podle povahy doteku, je jiné, když o okraj zachytíme a když o něj zadrhneme. Zachytit a dlouze pak táhnout vlákno babího léta jasmem zářijových dní, zadrhnout v podpaží jazykem o kraj zvlhlých písků a předem tak rýt zatáčku až k jejich slanému dnu. Když si – v půli cesty mezi zachycením a zadrhnutím – o okraj škrtneme, může to být osudné i parádní, neúprosné i nadlehčující. Roy Haynes škrta při hraní o rantl bubnu a o cymbál jako o kraj věčnosti, sám je škrtačko, z něž bezčasí vyráží chladné jiskry a ostřeji jimi kreslí ovál své arény.

Gianfrancovi Sanguinettimu

Dobýt Nechat vyvstat záblesk z netečně bílé stránky a z pusté zatáčky, proniknout tmou až k trošce zvlhlého světla; občas jen vyrazit plamen ze škrtačka. Vydobýt sólo z odhodlání k sólu, někdy jen dostat zvuk z nástroje. Z jednoho vymámit bůra, z druhého navíc i tiché a daleké lamento. Svůdce okouzlený mladou Angličankou, která nikdy nebyla v Benátkách, ji požádá o doprovod na nezáživné obchodní cestě a tajně ji veze vlakem do vytouženého města; když po tom, co před ní včasným stažením záclonky skryje i pohled na projížděnou lagunou, vyjde holka z nádraží a vidí, kde se octla, jen se tam naproti palácům za kanálem celá tiše rozklepe. V tu chvíli je dobytá.

Rukou Začít milostné ztékání rukou se rázem rovná nájezdu; oproti vždy trochu zkusnému a nezávaznému líbání má náhlé položení ruky na stehno přesnost vražedného gesta, které roztrhlo i čas: doba před nájezdem patří minulosti, to, co jím začalo, je nová éra. Vsunout ruku rovnou mezi stehna je vzdor své doslovnosti ještě dalekosáhlejší akt; kde něžný básník zvedal teskně oči do tmy nad stromy, kam jejich koruny sahají bez nás, přesune se při tom frontálním útoku listí okolo samo v sobě, jak přistižené při činu, někdy se v něm zjeví i skryté lanoví. Nejsme přitom jen zloději, nejedem tlapou po ženské spáře nebo oblině jen proto, abychom je ochutnali; taky – ne-li hlavně – tak odpovídáme útokem na jejich útočné vábení, a podřizujeme je své dlani jako nutné odvetě.

Když blízkou dámu napřed jen uchopíme za ruku, saháme naproti tomu spíš než po těle za něj; v náhlém rozhodnutí to udělat je už všecken pathos paktu a ochoty spojit jím samotou a konečnost dvou lidských bytostí, co vzdornou aliancí proti nelidskému světu a prázdnému vesmíru. Je pravda, že hranice není zřetelná, milostné s lidským se vzájemně překrývají a vyměňují si místa jako vejce s kvočnou. Za kůží stisknutého stehna už dojíím její samota a vystupuje možné spiklenectví dvou nahých *existencí*, už podání ruky bytosti v jiném těle je vzrušující a budí chuť na tělo. Ledaže by vlastní smysl touhy byl jen v tom, že nám přes aureolu, již netušeně rozzáří cizí maso, umožní přijmout vlastní tělesnost a lépe nést její náklad. Jak říkáš, stejně nás nikdo nespasí.

Mámě

Dospělí Když měli dospělí hosty, rázně nás hnali spát do vedlejší ložnice; na oko jsme poslechli, místo spaní jsme se ale co chvíli vraceli ke dveřím, tiskli k nim ucho a sáli z jejich drnčení a ze světla za nimi každý hlas, každé cinknutí a slovo, jako významnou zprávu.

Chtěli jsme vědět, co nás čeká, to, čím se velcí zabývali po našem odchodu, byl svět a život, který nám chystali, neznámá hra, v níž si jednou zahrajem. Tak závažná a tajemná, že tím přesahovala i je, dospělé, jako by ji sami docela neznali; podstatná epizoda se někdy odehrála jen v zrcadle, mezi matčinou rukou na šňůře korálů a zbloudilým pohledem otcova kolegy z tenisu. Snad ani pro vlastní hluk neslyšeli bušit strojovnu lodi, která s nimi tam za dveřmi pomalu odplouvala.

Později se vracíme z vlastních večírků, ani nevíme, jak jsme se na nich octli; přesto je neodbyváme a pilně na nich pracujeme, ještě nazítří někdy pracně zjišťujeme, co se na nich událo. Jednou po večeri vstoupíme z kuchyně do vlastního bytu a znovu z něj ucítíme povědomý svět dospělých, totéž teplé hnízdo smíšených vůní cigaret, chlebiček a vína, které jsme větrili za dveřmi. Jen dospělí tu teď chybějí, stejně jako my.

(Prokopovi a) Milošovi

Večírek Včerejší večírek se spíš vydařil, jeden kamarád nás rozesmál svým půlnočním dupákem, druhý nám u okna předal tichou větu jako rozhodující zaklínadlo. Sami jsme naneštěstí byli bez nápadů, i v kole jsme se jen dost nejapně ploužili. Tím víc jsme vděční těm druhým a tím teskněji jim to říkáme, jak to teď s nimi ještě probíráme. Jenže tanečník si na svůj výstup nevzpomíná, až na metál facky, jež mu připla jeho tanečnice, zato si libuje, jak úžasně bledí jsme kolem něj sami propluli při tangu; přítel od okna nám zase děkuje za to, že jsme mu z něj ukázali do ulice na nezapomenutelně tichého nočního chodce. Zbývá teď zjistit, kdo z nás byl na *pravém* večírku.

Aréna Trávník obemknutý prstencem cyklistické dráhy, tiše oddechující atrium vprostřed kláštera, vroubené chodbami s loubím, ovál jezera: arény, kde se otvírá prostor pro vnitřní dobývání světa. To, za nímž nevyjíždíme na křižáckou výpravu, jenom míříme pohledem do středu arény, tím nejistějšího, čím se zdá dostupnější. Je na dosah ruky a přitom nám uniká, čím víc se mu blížíme, tím dál se stahuje a nutí nás hledat jej s větší pozorností, zároveň před námi a v sobě. Aréna je tak i obraz vnitřního nekonečna, zatímco okolní vesmír se v postupujícím stmívání náhle do všech stran jen bez konce zmenšuje; noc otvírá pouze chodec, jenž arénu těsně míjí a přikládá k ní svou cestu jako tečnu. Arénou je i sklizený stůl, u něž osaměle sedíme, popelník na něm, nejmenší atrium, nám dovolí změnit samotu v dialog už tím, že stočíme pohled k nedopalku – někdy jen popelu – na jeho dně. Jak ho pak před spaním vytíráme ubrouskem nebo zátkou láhve, předem v něm svítá.

Kdysi na chatě nás vrcholící zvíření večera, chuti ke sdílení a spolu-prožívání světa vytáhlo s ostatními až na půdu, kde se trvale nabízel prostor nepoznaných dobrodružství a cest; ve staré truhle už vedle cizokrajných pohlednic čekaly fešné cestovní obleky, měnili jsme se tu v dobrodružné strýčky i před láskami, které jsme sem občas zavlekli. Ted' jsme půdu konečně přišli dobýt společnou ztečí; jak ale k sobě obracíme rozsvícené oči, nacházíme v nich náhle jenom společné zděšení. Přesto mluvíme dál, ještě překotněji si vyměňujeme zprávy o sobě i o světě, vzdor tichu, které se v nás rozlehlo, snad tak spolu nakonec přece jen někde jsme.

Radši si to ale nikdy nezopakujeme, už tušíme, že nejsme méně spolu, když jen každý ve svém autíčku křižujeme večerní autodrom, s tichým sršením jisker nad hlavou, nebo když při hře na schovávanou sdílíme samotu své skrýše s němými předměty, než se odtud

vrátíme k ostatním a vyneseme jedni před druhé skryté tajemství jen ve svém ožívajícím pohledu.

Právě tak spolu obýváme svět už společným pohledem do popelníku nebo do středu místnosti, chybí nám snad jen pokoj, kde pořád prší, a možnost naslouchat s druhými jeho šumění, abychom s nimi sdíleli i společnou residenci. Někteří z nich i tak tajně sondují, zda před nimi pokoj někde neskrýváme, nebo místo k němu natahují ucho k tichu naší prázdné ložnice. Když už s nimi nemůžeme sdílet residenci, poznáváme v nich aspoň pravé spojence.

Martinu Pluháčkovi

Jinam Vprostřed nejpovedenějšího hospodského sezení se v hloučku kumpánů zrodí nutkavá potřeba přesunout se jinam, někdy jsme ani nedosedli a už se začínáme ptát, kam jít *potom*. Chceme vůbec být spolu v hospodě, nešli bychom raději domů spát, propadnout se do sebe, do šera, na dno zimních plískanic, sami si tu trucovat a tesknit po hospodě s kumpány? Máme strach z toho, že s nimi na sebe znovu budem jen civět, jako kdysi na půdě? Možná s nimi ale chceme založit vlastní podnik a sklep, snad je i zavléct domů a rozjet s nimi jednou provždy sezení rovnou tady. Také pak, to se ví, bychom je marně táhli ještě jinam, hloub za byt, až někam dovnitř sebe a dávných let, kdy byli kamarádi jen očekávané stíny na stěně naší jeskyně. Jako by se kruhy v příšeří pravé hospody mohly zároveň zužovat a rozšiřovat...

(Standovi)

Chvíle nikoho Dávno jsme s kamarádem dojedli, i z láhve cedíme jen poslední kapky; teprv teď jsme se ale zabydleli jak v lokále,

tak ve svém rozhovoru. Jedeme, pod řečmi se rozduňely pražce; abychom to bušení přitvrdili, objednáváme dva panáky. Ještě nám je dají, vzápětí ale vypínají páru a brzdí; hospoda končí, tady se dál nesvezem. Musíme jinam.

Čtvrť je pustá a temná, ke všemu začalo poprchávat; za rohem je naštěstí ještě jedna z těch oáz a trochu nepravděpodobných posledních štací, jaké se najdou snad právě jen v pustině nepravých, provinčně stísněných a plaše světáckých velkoměst. Intimně narůžovělý neon i rodinný název /snad U Emilky/ ohlašují napůl bar a napůl místní klub majitelů psů nebo hernu pro bridžující pěstitelé bonzaí, v sálku pod příkrými schody sedí tu a tam v úzké kóji jen pokojný bumbrlíček v teplákách nebo za klienty převlečená dvojice příbuzných – tichých společníků? – mateřské masérky, která tu vládne. Dostaneme panáky a jedeme dál, až najednou dojedem, zbývá dát si poslední dva na cestu; dostanem i ty, další nebudou, ještě tu s nimi ale můžeme pobýt, masérka inkasovala a sklapla šrajtofli, čekárnu sálku nám však nechává otevřenou.

Všechno jsme si řekli, jak mlčky dopijíme, zní v nás jen odešlý rozhovor a rozléhá se noční prostor domu, kde jsme přistáli, ostře se do nás vpisuje pustota okolních kójí a strohost jejich prkenných brlení, tvrdost, s níž odrážejí vlny rádia z přilehlého výčepu, kam se masérka nadobro stáhla k příbuzným. Chvilu nikoho, nejrozlehlejší a nejnepochybnější tajemství, které si z večera odneseme.

Záchodky Pánské záchodky nás učí zvláštní pozornosti, ke druhým i k sobě; hlavně ty hospodské, když se tu náhle octneme v intimitě a tichu s jiným hostem, spolustolovníkem nebo neznámým pijákem z hloubi lokálu. Přesně to shrnul už staříčkový vtíp, v němž se jeden návštěvník záchodků neklidně ptá druhého, proč je na rozdíl od kolegova jeho pramínek tak tichý. „Víš, ty mi močíš na kabátek.“ Z něžně trapné odpovědi jsou rázem slyšet všechny vzájemné

rozpaky dvou sousedů u žlábků, jejich obezřetně zadržovaný dech a zurčící mlčení, kam se bezedně noří, zatímco úporně zkoumají pohledem protější dehtovanou stěnu. Sdílíme-li tu delikátní situaci se sousedem od stolu, inspiruje nás k dialogům a řečem zcela odlišným od těch, které spolu vedeme v sále, někdy i k nepředvídaným objevům a doznáním. Nedochované anály hovorů na záchodcích jsou bezpochyby plné neznámých historických výroků, předvídavá věta, již Wolker pronesl k Nezvalovi v pisoáru na Klárově, je pouze malou ukázkou. Neopouštíme tak záchodky jenom s úlevou, také se z nich vracíme do sálu jako z výzvědů, s novým poznáním a pohledem na svět, někdy rovněž s novým spojencem.

Záchodky jsou ovšem i arénou vzájemného mužského poměřování, stáčíme tu také pohled k sousedovi, abychom tajně zkoumali jeho rezervy a šance, zahlédli prostor cizího osudu a odhadli jeho rozlohu; někdy se tak s úlevou dozvíme i o rozsahu cizích potíží. Když se k nám na záchodku zpustlého barcelonského nádraží přidá místní pobuda a náš kradmý pohled ho přistihne při stejně kradmé, ale pilné práci na duřícím žaludu, vnikneme tak hloub i do prostoru cizího města.

Vana Bílá a vycíděná koupelna předem slibuje ráj, hladký třpyt porcelánů a kachlíků už v ní šíří jeho jas; svou přísnou, švýcarskou účelností zároveň připomíná mauzoleum a tísnivě nudnou neděli domu, radši se zdržujeme mezi temnějším obkládáním salonků, v hebce korumpujícím pekle jejich příšeří vystlaného přívětivě polštáři, koberci a prachem. Ani koupelna jistě není bez lákadel, vedle nelítostné sprchy je tu i přítulná vana, kam už se lze uchýlit jak do peřin. Také ta je ale zároveň úkryt a vězení, dokonce past; už v dětství tu na nás dohlíželi stejně pozorně, jako si nás piplali a zahrnovali nás péčí, i Charliemu, když si po flámu ustýlá rovnou ve vaně, patří v tu chvíli svět a přitom už ho za to trestá: chystá

pro něj postel v zaplaveném zákopu, kde se s vodou pod bradou krutě probudí v jednom z dalších filmů. Ani hrdina westernu, když si někde šťastně napustí vanu, se jí nemůže jen tak svěřit, vzápětí už tahá z vody kolt na soka, který ho v ní chce zaskočit.

I my se v lázni cítíme být příliš vystaveni, a těžko k ní hledáme potřebný klid; nepomůže nám ani to, když si do ní přizveme společníci, nejsvůdnější tělo je ve vaně samo vydáno světu jako lidský pulec nebo pokusný králík, a má jen blízkost další budoucí oběti. Ať jsme tak sebevíc odhodláni se ve vodě slastně vyvalovat, po chvíli toho zahanbeně necháme a jenom se poctivě drhneme, čím dál rychleji: snad aspoň dnes ještě stihneme vylézt, než cizí zabiják rozrazí dveře a promění lůžko našich zásnub s vlastní křehkostí v náš hrob.

Sráč V každé hospodě je sráč; sedí za dveřmi a tlačí, jiní berou za kliku, napřed mírně a potom rázněji, třeba se dveře jen zasekly, nebo tam usnul; sráč ale jen zamručí a tlačí dál. Tlačí až brečí, na nic jiného nemyslí, nevidí, neslyší, snad ani nejí a nepije, možná umí jen to: sedět a tlačit. Sami pak sotva upijíme, jsme v duchu víc u něj, než v lokále, vidíme ho tlačit, rudnout a bobtnat. Konečně vrzly dveře a sráč se vrací; zbystríme pozornost a otáčíme hlavu, aspoň si ho teď prohlédneme – už to ale nestojí za to, je teď jen nenápadný a mírný, málem plachý, jako by to ani nebyl on. Vysral se z podoby? Někdy jsme sráči sami, i my pak zatvrzele dřepíme, děláme hluché a přidržujeme dveře, až ti, co na nás tlučou, zas odtáhnou. Známe je, to se ví, přišlo by jim to vhod, nachytat nás teď a tady; tak snadné to ale nebude, počkaj si, štouraví sousedé i pomstychtivé dámy, ozbrojenci, co nás nezastihli ve vaně. – Když se vrátíme do lokálu, všichni se usilovně tváří, jako by se nic nestalo a my odtud nikdy ani neodešli, námi samosebou počínaje. Tím víc je nám to zřejmé: už nikdy to nebude týž sál.

Přejít ulici Zdálo by se, že nic nepředčí úspěšný přechod náměstí, a nejen v nezkušených očích nováčků; nelze taky popřít, že je působivý a zjedná rázem chodci nejvyšší prestiž, zvláště, když navíc vprostřed náměstí před kýmsi úspěšně smekne. Ani přejít ulici však neznamena méně náročný úkol, aspoň pro ty, kdo tu nechtějí jen proklouznout. A ne snad pouze vzhledem k přítomnosti dalších přecházejících a k naší ctižádosti neztratit před nimi glanc, nezkřížit jim cestu, nezústat za nimi pozadu a nepřejít méně nenuceně; příliš nástrah nekladou ani projíždějící auta a tango nebo valčík, jež si mezi nimi musíme odtančit. Celá propast se zato otvírá mezi naléhavým znamením, jímž je nám vztyčený prst starce na protějším chodníku nebo lemu terásky, a nutností rozhlédnout se do stran a znovu tak rozmazat pohled, jež na něj upíráme, co na svou záchytnou bóji. Jak stáčíme pohled stranou, ověříme si navíc jen trvající nemožnost správné volby; vpravo dosud hoří v ústí bulváru lákavé, ale srdceryvné slunce, vlevo už soumrak potáhl stromy smutečným, nicméně smiřlivým flórem. I když se vzápětí znovu obracíme k starci a dál se jím dáváme vést, dojdeme tak vždycky trochu jinam, než jsme chtěli, možná i měli.

Zdeňku Vašíčkovi

Moudrý stařec Jsme v bistru nebo v restauraci bez doprovodu, ale ne opuštěni; ještě je tu moudrý stařec, stačí lépe se zadívat do šera v hloubi sálu, abychom ho spatřili. I on je bez společníka, ale nijak tím netrpí, stačí mu vlastní moudrá tvář a čerstvě vypraná košile. Všechno už viděl a prožil, přesto dál pozorně ochutnává víno, míchá polévku a krájí do ní vlastní pažitku, jako by na tom všechno záviselo; ještě před odchodem si tak uhladí i klobouk. Není třeba víc, aby nám předal trochu moudrosti; už tím, s jak hlubokým soustředěním dovede být sám, je tu taky s námi a pro nás.

Je pravda, že chybí málo, snad jen sklenice vína navíc, a všechno se změní: jak ke starci znovu zvedáme hlavu, vidíme ho náhle jen trapně pomrkvát a lovit očima cizí pohledy, teď dokonce i mávat do sálu, navíc pořád něco mele a sám si přitakává. Vypadá, jako by si nikdy nic neužil, nic nepochopil a uměl leda štvát, z moudrého starce se stal starý blbec.

Krásná ženská Jedeme v tramvaji nebo jdeme po ulici, když při náhlém pohledu stranou dostaneme ránu; rychle pohled stáhnem, vedle se to ale dál cení jako výsměšná trhlina: je tam, ženská, z níž k nám naráz všechno mluví a vysílá tajnou výzvu, sepjaté nazrzlé vlasy, příčný lesk v zelených očích, proudění dechu pod pleť a ve štěrbině úst. Naberem kuráže a zkoumáme to dál, v naději, že jsme se spletli; jen se to ale zhorší, všechno ukazuje, že právě s ní bychom mohli prožít to podstatné, co se nám zrádně vyhnulo; důvěrné reakce na chlápka, jehož má za kumpána, nás zasahují s touž přesností jako daleký pohled, jímž se rozhlíží kolem, jak ji v duchu svlékáme a sjíždíme po kůži až k průrvě břicha, cítíme s hroživou jistotou, že bychom v její tmě poznali cosi navíc, bez čeho neznáme nic.

Pak se náhle změní osvětlení, ulice /tramvaj/ zatočí, slunce bledě prosvítne z mraků – a všechno je jinak; ženské, vidíme teď, plihnou rty slabošským faldem, pleť pod bluzkou prozrazuje málem staropanenskou zamřelost; bude nejspíš taky rejpavá a upejpavě třaslavá, kdo ví, co vůbec má mezi stehny. Přesto se nám neuleví, prázdno po krásné ženské, které tu zbylo, je ještě horší, než předtím její nedostupnost; kde jsme se už smířovali s nutností marně trpět, zmizení úchvatného stvoření je teď neštěstí, které postihlo svět. Prohlubeň, kam se marně sypou naše oschlé lesněnky, není jen nepoznaná past v sevření dvou boků, ale celý pustý, zívající vesmír.

Bouřka Blíží se bouřka, vítr, který se zvedl, volá k otevřeným oknům vážné starce a ti mu nehybně vzdávají hold, v dálce na ztemnělém moři znovu vyvstal rozkymáčený Titanic. Rychle se šerí, blesky ale rozsvěcejí nejpustší mýtiny, budí k životu vraky v předměstských ohradách, svítí si do staré ponorky u londýnského nábřeží a prohlubují bledost její voskové posádky; v domě rozzářily i tajný schod na vrcholu schodiště, venku vyťaly ze tmy blbce na rohu jako náhlé zjevení. Bouřka je zároveň slavnostní iluminace a válka, někdy usnadní i plynulý přechod jednoho ve druhé; hatí nám plány a odvádí nás od běžných úkolů, aby nám sdělila něco podstatnějšího, kdyby jen to, že tu nestrašíme sami a docela bez dohledu. Její naléhavost netlumí ani hromosvod nad naší hlavou, jen přesouvá její těžiště do podívané za oknem a zdůrazňuje v ní to, co má z náhlého zvěstování. Je pravda, že ji plně prožijeme a procítíme až tehdy, kdy obklopí a ohrozí nás samy, jako nám krvavé maso chutná tím víc, že za ním po nás sahá vlastní smrt.

Příčné osvětlení, jímž blesky náhle posouvají stíny a obrysy nároží, přemísťují nábytek v pracovně, sešit na stole i sedlinu tužek v otevřené zásuvce, stačí nechat z města vyvstat jiné město, které se v něm skrývá. Tichý praskot blesky zjitřeného vzduchu v hloubi nočního krámu, mezi štůsky potemnělých látek, je pravé tajemství a dno všeho, města i světa. V létě se někdy před bouřkou až do večera honí za okny mraky, proniká jimi slunce a dlouze si hraje v bytě s každým drobkem a papírkem, jako by jim všem dávalo smysl o sobě i tím, že klouže z jednoho na druhý a spojuje je v jedinou chvějivou masu. Když bouřka po setmění konečně propukne, listují blesky zčernalým křovím zahrady a nechávají z něj zasvítit maso neznámých stehů, jako skrytý smysl všech knih.

Když se bouřka přežene, místnost, kam znovu otevřeným oknem vletují můry a cvrnkají do stínidla lampy, není přístav, kterému se podobá; ani obemykající domov, ani otevřené pohlaví nočního prostoru. Zatímco v dálce, kde bouřka doznívá a kde se dosud blýská,

se možná právě rozsvěcí bezpečný salon i vstřícný budoár, dýchání místnosti zjevilo pouze jejich nepřítomnost, jako jediný skutečný střed.

Puiu s Marinou

Vejit Dvůr v hloubi neznámého průjezdu, jak matně světélkuje v dešti nebo září na slunci, je výzva ke vstupu a slib, za popelnicí u omšelé zídky, za klepadlem a šumícím stromem se tam zdá možné přistihnout celý zvláštní svět, snad i najít kus vlastní ztracené minulosti. Necháme se zlákat, vejdemo do průjezdu a blížíme se ke dvoru, po chvíli však začínáme brzdit; čím víc se nám prostor dvoru otvírá, tím méně se slib plní, zřídka se od popelnice táhne jen k nehostinné haldě odpadků, vedle stromu a klepadla parkuje nepřátelský nákladňák. Svět, který hledáme, byl celý ve výřezu spatřeném v ústí průjezdu, ze dvora se vytratil; vešli jsme sem jen za zklamáním, zbývá zas odtud vyjít. Někdy pak před domem zjistíme, že to, co jsme nenašli uvnitř, se bezelstně zubí vstříc z obnažených cihel jeho fasády...

Při vstupu do lokálu na kraji cizího města – a deštivého večera – tu najdeme s přítelkyní místní rockovou hvězdičku, efektně rozkvílenou uprostřed chumlu fanoušků; chvíli ji posloucháme, když se naše mladá průvodkyně lehce shríbí, pokročí ke zpěvačce a vpálí jí do tváře vlastní úchvatný kvil, jímž její sólo změní v dueto. Všichni ji rázem obklopí, i zpěvačka musí uznat, že je dobrá; můžeme na ni být hrdí, v tu chvíli do sklípku nepochybně vešla.

Do všech stran otevřená letní krajina je zvláště nepřístupný sál, tak naléhavě chce, abychom za ní šli všemi směry najednou; trochu do ní vchází jenom malíř, který si před ní staví stojan a pozvolna, na dálku ji obývá pozornými tahy štětce.

Samota Malíř, který si po ránu bere termosku a slamák a odchází malovat do plenéru, se k nám točí zády; když pak ale zatkne stojan na mezi a střetne se s krajinou naproti, trpělivě se s ní seznamuje, pobývá s ní, krotí ji, ohledává její rozlohu a čelí osaměle pustině krásného dne, jedná i za nás a je s námi každým tahem štětce, který na sobě dobyde. Herec na večerní scéně se k nám obrací, svádí nás a vtírá se do naší přízně, čím dál víc nás tím ale utlouká, už aby skončil a nechal nás pobýt někde samy se slušnou večeří.

Nezacelitelný prostor samoty zval od začátku vprostřed nejbujnějších hrátek, v osudné mezeře mezi ložnicí, kam jsme se stáhli s dámou, a sousedním salonem, kde ostatní pokračovali ve flámu. Až láska – a dámina úzká brána – nám dovolovala vnikat do světa, taky nás ale od něj izolovala. Nestáhli jsme se daleko, hlasy a řeči kamarádů nás doprovázely až sem, sami jsme si o nich po chvíli začli teskně povídat; i to ale jen dál hloubilo trhlinu a rozpor, který zjevila, flám byl právě tak neúplný bez dámy jako láska bez flámujících kumpánů. Zarážející, ale definitivní léčka, podobně jako nemožnost představit si nekonečný vesmír i jeho konec.

Když se svou láskou večeříme někde na terásce, mezi nočními šumy a přesuny cizího města, obýváme spolu svět, jsme téměř úplní; k dovršení chvíle nám zbývá jen vtáhnout do rozhovoru vzdálené přátele, připomenout si společně jejich gesta a činy a přizvat je tak aspoň na dálku ke stolu. Voláme je k sobě i při osamělé noční procházce, méně sami pouhým vědomím jejich vlastního bloudění na opačném konci tmy. Všechno, co děláme a žijeme, je teď určeno jí, naší lásce, kumpáni se ale mezi nás nepřestali plést, upíjet nám ze sklenic a lákat nás do jiné hospody. Naštěstí stačí, když nám při odchodu z téhle umožní náhlá bouřka vzít lásku za rozechvělé rameno a sevřít v něm její strach, aby se k sobě přimknuly aspoň naše samoty.

(Honzovi, Prokopovi, Standovi)

Přátelství Zdálo by se, že přátelství je oddramatizovanou verzí lásky, méně vyostřenou a fatální, ale tím i víc úlevnou. Sotva se však v přátelích poznáme, najdeme v nich své spojence a svá druhá já, schopná dát existenci našim vlastním, už se i z nich začínají klubat skrytí rivalové, schopnější, zábavnější, oblíbenější u holek i u společných mistrů. Troufají si dokonce lézt na skálu nebo z ní skákat do vody, dávat před naši zelenou přednost fialové, až jsou to málem nepřátelé; to, že nesdílejí naše slabosti není jen záviděňhodná výhoda, ale i nepochopitelná zrada.

Ještěže se zrazujeme sami, jsme tu a nejsme, s ostatními a bez nich, hned s nimi bojujeme a hned jen smířlivě pobýváme, vrháme se střemhlav do předem prohraného souboje a vítězně mu přihlížíme z dálky, kam jsme se prozíravě stáhli, když přátele necháme triumfovat na večírku, sami nám za něj tleskají; náš čas plyne a stojí, ztrácí současně kontury a směr, schváceně se ženeme dopředu a jen se tu motáme v kruhu kolem chvíle, jako kolem mísy od horké kaše. Občas si tak s přáteli můžeme aspoň připít na tu společně sdílenou mlhovinu, trvale rozhybanou kresbu života a její nerozlučně cizí a důvěrnou šed'

Málem Málo, málem: nenápadné, ale klíčové výrazy, schopné naráz shrnout a vyjádřit *všechno*. To, jak přidáme do majonézy *zcela málo* citronové kůry, dovrší její chuť i naše kuchařské umění, ústřice jsou vzácnou pochoutkou právě tím, že je to téměř fádňi šlem, málem nic. Málem a vyhráli jsme, dotkli se podstaty a všechno pochopili; málo stačilo, a nikdy jsme ani nebyli.

Zklamání Když tesklivý přítel alpinista – a řidič vždy ochotný nám cestou z výletu zanotovat cajdák – viděl před svým pádem

náhle uhýbat skalní výčnělek, po němž sahal, musel být hluboce *zklamán*.

Uvíznout Sedělas na hrnečku v kuchyni, ochromená přítomností služebné v sousední koupelně jsi náhle nemohla dál, uvízlas; zavřel jsem za sebou vrátka na dvorek, když přede mnou vyvstal strašný hafan, ustrnul stejně jako já, nepřestal však výhrůžně vrčet: nemohl jsem tam ani zpátky, uvízl jsem. Dodnes tak všichni uvízneme uprostřed věty a vozovky, zadrhne se i čas; dopis, na nějž netrpělivě čekáme odpověď, leží neodeslaný na stole, někdy ho výsměšně vhodí zpátky oknem závan větru. Náhle jen trčíme v čase jak mezi dvěma zavřenými vrátky, zpátky to nejde a před námi je najednou jen mlha, marně tam hledáme přesvědčivý důvod, proč pokračovat ve větě a v sólu, proč dál tlačit, snažit se přejít dvorek nebo vozovku. Radši tu zůstat trčet a bez konce počítat míjející auta; nejspíš nemáme co říct mimo své koktání, báseň začala a skončila prvním veršem, stačí si jej zas a zas opakovat. Šlo nám o to zavolat haló, upozornit na sebe a ukázat, že tu jsme – prosím, stalo se.

Nemáme ani přesný věk, nic jsme nepoznali a všechno máme za sebou; podoby kolem nás, auta, přátelé, neznámí chodci, se bezedně propadají do sebe a pozvolna černají jako ve filmu, který se při promítání zaseknul. Nic nikam nemíří a nevede, šedé odpoledne se táhne do všech stran; život není víc než pláň, po níž se ztraceně rozhlížíme. I krajina – nejenom na Kosárkových obrazech – se tak někdy ztrácí sama v sobě jako vyschlý pramen, lem meze a křoví, stužka cesty, které ji kreslily, mizí v mlze a tichu: konec, je po krajině. Zbývá nám vyhlížet ji z dalekého prahu a vidět, jak tu je a zas není, sama odvolatelná jako existence.

Cizí koupelna Před vstupem do neznámé koupelny si půjčíme od hostitelů ručník, na to, co nás tu čeká, se ale neptáme, sami chceme vzrušeně objevovat skrytý řád místnůstky, rozmístění vypínačů a sušáků, fungování sprchy. Průzkum se ale protahuje, marně hledáme pilník i nádobku na odpadky, neznámý řád nám uniká a my tu jenom ztraceně bloudíme. Až málem zas voláme hostitele na pomoc a ptáme se, jak to vlastně mají zařízené a proč, kde vzali, že právě tak mají věci být. Vědí snad i to, proč a jak dál žít?

Svlékání Zatímco se svlékáme k lásce, už cele obráceni k druhému tělu, přehlížíme to málo, co mu můžeme nabídnout, se směsí nedůvěry a údivu nad tím, že to pro jiného může být neznámé a že to můžeme vplétat do cizích půvabů. Když se svlékáme sami, vidíme znovu s lehkým dojetím jen vlastní bezbrannost, cítíme s ní a zdá se nám, že nakonec přece jenom vyhraje nad sebejistotou okolních svalovců.

Nepřítel Nepřítel není tak ten, kdo se nám staví do cesty, ani policajt, který nás zatýká; vtrhne k nám naopak po ránu jako starý známý, tyká nám a sedá si k nám na postel, plácá nás po ramenu; ví taky hned za nás, jak si máme vést ve světě, cpe do nás své rady, jako bychom čekali jen na ně, a své nesnesitelné žerty, jako bychom je postrádali.

Občas mu závidíme pohotovost, s jakou skáče na loutku ve své posteli, jen zvětří čpavek jejích štětín, chrabrost, s níž se vrhá do škarpy a rozbíjí si hubu, i rychlost, s níž na obojí zas zapomíná. I on je ale pouze náhradník, pravý nepřítel, jeho nedostupný šéf, se nechává dál marně vyhlížet, potězkává někde svůj nebozez a otálí s rozhodujícím nájezdem, jež se na nás chystá podniknout. Že by se sám bál drobné, ale nesmazatelné rudé tečky, již mu při něm nechá na čele náš špendlík?

Brána Těm, co si to odbyli před námi, dostali zpátky své svršky a šťastně opouštějí špitál nebo kasárna, závidíme i přejeme; odcházejí také za nás, jako na zkoušku, chceme, aby obstáli. A tajíme dech: snad se jim podaří hladce přejít bránu, vyjít ven a klidně se rozhlédnout, úspěšně nastoupit do autobusu, na vlak, vystoupit, vejít do domu, vkročit do bytu. A vrátit se ke všemu, co jsme si s nimi na dálku připomínali jako ztracený ráj, věnovat se tomu se vší péčí, již to vyžaduje, dost pozorně, aby to neztratilo svůj lesk: nákupům a procházce, šuškáni v ložnici, halekání s kumpány, tichému kouření v kuchyni. Už za pár dní jsou ale zpátky na bráně, teskně za ni nahlížejí, volají nás k ní na kus řeči a ptají se, co se *u nás* děje; jako by jim to chybělo, nebo jako by zjistili, že dost nechyběli tam, kam se vrátili. Jisté je, že se tím, co tam našli, nechali sevřít jako zdmi špitálu a kasáren, zkouška se nezdařila. I když předstírají úspěch, vytahují na nás jenom náhradní a vybledlé důkazy, kterým nevěří sami – svatební fotografii a snímek dávno snědeného dortu, někteří jen vlastní občanku; přitom jim sálá z očí, že by se nejradši nikam nevraceli a navždy se usadili tady, na bráně. I trestanci propuštění z kolonie v Guyaně, jak známo, si stavěli domy hned před trestnicí, jako by jim vyhlídka na ni stačila na zbytek života; turisté na terásce u Dvou magotů si teď právě tak smířeně místo náměstí prohlížejí terásku naproti a další turisty, jejichž tlamy jim ucpaly výhled jako jejich vlastní.

Ti před námi selhali hned dvakrát, tím, že neobstáli ve zkoušce a tím, že to na sebe přijeli vyzvonit. Aspoň si teď o to pevněji slibujeme, i za ně, že se sami nikdy *nevrátíme na bránu*, kdybychom měli zajít v pankejt. Poznáme ale včas, co je bránou pro nás?

(Prokopovi a) Janu Gabrielovi

Návrat Snad i válka, říkáme si s kamarádem, by stála za návrat z války, to náhle slavné a úlevné kouření na tanku vjíždějícím do

města a bezbřehé, budoucnosti plné rozhlížení po ulicích a mávajících holkách. Taky smysl cest a pobytu ve světě se nejspíš naplňuje až při návratu domů, naším znovushledáním se známými věcmi, které jsme opustili – a jejichž důvěrnost před námi ožívá jako pošlapaná tráva –, v rozhovorech, při nichž se dělíme s druhými o své zážitky a sami se dovídáme, co se v naší nepřítomnosti stalo tady, jak netušeně ztloustla nebo rozkvetla dcera sousedů a jaký chytřák se vyklubal z nekňuby odnaproti. I neděle ztrávená rodinným výletem se rozdýchala až tím, že jsme ji šťastně přečkali a doma na zahradě zaslechli ozvěnu hlášení z blízké cyklistické dráhy, kde končily nedělní závody; náš noční tah právě tak završí až ráno a údiv, s nímž se doma znovu skláníme k předmětům zapadlým do křesla a závidíme jim klidnou noc, kterou ztrávily místo nás.

Když se po letním harcování krajinou, dlouhém trmácení v nočních vlacích a marném vyhlížení té, za níž jsme vyjeli – možná i nepřítomného nepřítele – vrátíme do města na konci jiné dusné neděle, vidíme málem svou cestu jako osudný omyl; tak se to, co jsme zbytečně hledali jinde, zdá celé dýchat ze sálajících zdí domů a z vylidněných ulic, kde každý daleký pád lžice zní jako naléhavý apel. Těm, co v nedělním městě zůstali, dokonce někdy stačí vyjít si za roh pro pivo, jen v doprovodu mlaskavých pantoflí, aby se oclili na cestě kolem světa.

Kolem světa Je krásný den, znovu se kolem nás rozlévá do všech stran, znovu se ptáme, co s ním udělat a *kam* se za ním vydat. Na cestu kolem světa a na jeho konec, jiná možnost není. A nejlépe hned teď; radši se ani nezdržovat svlékáním pantoflí, jen si k nim vzít džbáněk a vydat se pro pivo. Stačí pak být pozorný ke všem setkáním a nástrahám, které nám přijdou do cesty, někdy ještě dřív, než dojdeme k hospodě, aby se naše pouť ztichlým předměstím protáhla na léta a zavedla nás až k dalekým protinožcům. Už o pár

dní později spatříme poprvé v polích kulový blesk, někde uprostřed cesty šťastně mineme i konec světa; sotva se nadějeme a octneme se za rohem, dál použitelní.

Zarazíme se až u kraje silnice, při pohledu na hřiště s jedinou fotbalovou brankou; jak se od ní v krásném dni táhne k obzoru, zdá se nám trávník hřiště udávat směr, nezbyvá, než k němu odbočit a vydat se přes něj za druhou, chybějící brankou. Půjdeme ještě dlouho, to se ví, další a další krásné dny si nás budou předávat jako štafetu, než znovu dojdeme k hřišti a poznáme druhou branku v té, od níž jsme vyšli.

Jih Všichni víme, jak to začíná: udělá se krásně, vdechneme vlahý vzduch a vůni čerstvě upraženého kafe, zjistíme, že pořád nemáme to, co nejvíc potřebujeme. Všechno nás přitom vybízí se za tím vydat, do města, otevřeného teď až k slepému lesku ohrad na konečných, doléhá volání dalekého Jihu, kde nás to čeká a který možná začíná už na blízkém předměstí, ne-li hned za tichým kostelem o pár ulic dál. Ke štěstí stačí tam dorazit, sledovat v horkém vzduchu rýhu skryté vláhy, projít kolem chodníků se stolky, už prostřenými k obědu, najít nenápadnou tavernu a v jejím zákulisí schody na zadní terasu, kde čerstvá holka vlhčí k žehlení čerstvě vyprané prádlo; předtím, jen jako nutnou odbočkou, projít v pusté ulici temným krámem a pozdravit se s pánskými klobouky, které tu klímají v regálech. Jak Jižanka za naší tiché účasti vyndává prádlo z koše, dýchne z něj vůně mydlin a hebkost těla, zároveň se začíná schylovat k stmívání a k bouřce. Zbývá se dovědět, přinese-li bouřka i rozhodující událost a dovrší naše štěstí, dovolí nám strhávat s Jižankou prádlo ze šňůr a chvatně je věšet na sešeřelé půdě, nebo zda při prvním zahřmění celý Jih zase zmizí.

(Honzovi)

Zed' a ohrada Stará zed' nám nic nezakrývá, není to ani překážka; jen konec cesty, který teď musíme objevit za filmem deště, jež jsme z dálky viděli se před zdí snášet jako před promítacím plátnem. Hned, jak u zdi staneme, nám také přímo na místě začíná nová cesta, trpělivý a pozorný sestup do její zvrásněné masy, do všech nedohledných podrobností a odstínů rýh, trhlin, vlhkých skvrn, jimiž pronikáme ke dnu její navrstvené paměti. Až omšelá prkenná ohrada je dráždivá zástěna, láká nás za ni nahlížet a uhadovat, co nám skrývá a předem slibuje, jaká podivuhodná vzducholod' nebo velryba se tam tajně nadouvá a chystá se vyklenout nad ohradu svůj temný hřbet, jaká kulatina se tam kupí a jaká se tam vrší prkna ke stavbě dalších, nevidaných ohrad. Čím déle to zkoumáme, tím víc toho za ohradou tušíme, snad se v ní vylíhne celé cizí město. Vyvstává ostatně i ze zbytků starých reklam na prknech, suky a léta ve dřevě už kreslí jeho plán.

Petru Hruškovi

Podrobnosti Jen jsme se trochu rozhlédli a hned jsme to všechno začali podrobně zkoumat, všechny ty podivuhodné detaily, mezi něž nás tu vyložili – kdyby jen ze snahy zjistit, proč jim to stálo zato. Každé prkno v ohradě a každý hřebík, každý suk a chlup prachu, který v ní uvízl, prkno za prknem celou ohradu, do poslední všechny kopřivy na jejím úpatí, do posledního listu a stříkance od vápna nebo bláta. Šlo ve skutečnosti jen o tajnou přípravu na budoucí úkol, jímž pro nás byl průzkum podrobností dámských těl, jejich matoucích oblín a hrbolků, vonných zákoutí a ohbí, vlhnocích lemů, škvír, růžových vyvřelin pod zvířením nebo zježením chloupků?

Možná je to tak, možná spíš naopak: snad až seznámení s podrobnostmi nám umožnilo vstoupit na kontinent hmotného světa a zapustit svůj kořínek vprostřed jeho bodláků, pavučin a prken. Tak jako tak to nelze oddělit, ani naše sladké přítelkyně, ať si o tom myslí, co chtějí, nejsou rozlišitelné od podrobností cetek a hadříků, jimiž se zdobí. Milujeme je i s náušnicemi a kloboučky, laskáme je zároveň pod prádélkem a v něm samém; láska nezačíná svléknutím, je nedohledným a nepřetržitým klouzáním od jedné podrobnosti ke druhé, od prochládlé kožešiny zimníčku k horkému oušku a od praskajících punčoch k vlahým stehnům, pojí je k sobě jedinou hebkou vlnou a sceluje tak svět.

Láska Básník si nechal zastavit auto, vybíhá z něj k nejbližší hrušce v poli, třese jí, buší do ní pěstí a přitom vyje, že chce ženskou, *musí* ji mít hned tady a teď. Nejspíš to na něj opravdu dolehlo, možná chce ale jenom předvést, jak na to je a co je za chlapa. I když to děláme skoro všichni – aspoň to zkusíme –, nemáme k tomu ani stejné vlohy, ani touž náklonnost. Všech se to jistě týká a každý na tom ukazuje svůj vztah ke světu, i ten, kdo to považuje za nedůstojná prostná nebo o tom víc sní, než to provozuje; všechno tou věcí prochází a nějak s ní souvisí, právě to ale znejasňuje význam, který pro nás má.

Někdo hledá v lásce sport a někdo pomstu, jeden povinnost a druhý zábavu, sebepotrestání, mystické vytržení, politický čin, způsob jak převzít moc nebo vyjít ze samoty, jiný jen poctu okamžiku a nočnímu městu, další možná i projev lásky. Snad nás přitom všechny spojuje aspoň jedna společná posedlost, vzrušení z pronikání do jiného prostoru; jiného těla, jiného života, za hranice běžné morálky i do hlubších vrstev noci. Jsme dokonce v posteli hned se třemi jinými bytostmi, se skutečnou dámou, s tou ideální, již za ní tušíme, a s nocí samou; i když se v té první někdy střetáme jen s její

opuštěností, splývá jindy ta druhá tak úplně s nocí za ní, že nás provází i její tmou. Stejně nám láska odhalí jiné dimenze vlastní tělesnosti, společné brebentění, za nějž pak upadáme do spánku, přesune jinam i naše spiklenectví s tou ze všech nejbližší.

Plný význam přitom všemu dává až nutnost stáhnout se odjinud zpátky sem, nechat v dálce zahlédnuté prostory i se svým dočasným otevřením vstříc jejich cizosti a vrátit se k obývání těch známých, k trvajícím vymezenosti a každodennosti našeho soužití, svého i druhého těla. Přistání nemine ani vzdálenou princeznu, už společný výlet jinam nám ji přiblížil a ukázal méně vzdálenou, málem tak křehkou a nakráplou, jako jsme sami; jak teď shledává své prádlo, než si s námi dá kafe, je se vším jedinečným přepychem svých půvabů a vůní, záblesků v oku a vláčných gest, uzavřená ve vlastních hranicích jako každý. Láska je průlom jinam a vzepření danostem, ale není útěk; odvádí nás od daného jen proto, abychom je lépe přijali, cesta do prostorů, které za daným otvírá, rozšiřuje naši každodennost samu a mění se v její oslavu.

/Celá naše společná jízda s druhými je předem obsažena – a shrnuta – už v prvním pohledu, který s nimi vyměníme; zjeví nám stejně neomylně blízkost příštích přátel jako zájem a chuť možných společnic, v jiných naráz poznáme nepřátele a cizinky. Příští vztah dokonce hned prozradí i své zvláštní *nasvícení*, svou dramatickou nebo smiřlivou povahu; jinak je samosebou dán jen v hlavních liniích, jako papírový smotek, který se rozvine a změní v jedinečnou květinu až v plynoucí vodě času. Osud už před námi vyvstal, ale bez konkrétní náplně, drsnost skály v pozadí, prudkost, s níž se před ní obejmeme, i síla deště, který objetí ukončí nebo prodlouží, čekají dosud za obzorem. I tak je to náhlé setkání dvou pohledů zábleskem pravdy, který rázem odhalí jen daný a možný svět, tentýž, který vzdor utopiím postupně vyvstává z nezvratného chodu dějin./

Marku Staškovi

Tíha Venkovské bistro z počátku minulého století. Při pohledu sem cítíme štiplavost pastisu ve sklenicích, přikládanou jako žlutý kamenec k pleti dní, tíhu sak na tělech a lehkost mžícího času.

Tomáši Paulovi

Koncert Nasloucháme koncertu, aspoň se snažíme, co chvíli ale opouštíme bující hudbu pro představu nehybných kabátů, které si hudebníci odložili v šatně; navíc nás od ní odvádějí sami, jak obracejí noty, šklebí se a rudnou, otírají zpotené čelo, nevíme, co dřív: sledovat skladbu nebo to zvláštní divadlo, které hrají s nemenší vervou? Až časem zjistíme, co koncert k hudbě přidává právě díky konkrétnosti rámce – a situace –, kam je zasazen a kam ji tvrdošjně vpisuje, vzdor jejím ambicím přenést nás jinam, mimo prostor a čas. Tápavé ladění, jímž se orchestr chystá k nástupu, patří v tom smyslu k vystoupení stejně podstatně jako potlesk, který se po něm zvedá v sále: až tím, jak nechají hudbu vyvstat a zaniknout ve vlně prostých šumů, které zároveň popírá a rozvíjí, zjevují obě ty přidružené události její metafysiku. Jediný pořádný koncert jsme jistě slyšeli ve stanu, ze starých desek, které nám bezděčně pouštěli do usínání v blízké vile a do jejichž praskání se cestou k nám diskrétně mísilo šumění nočního lesa.

(Honzovi)

Sólo Ten, kdo má sólo, hraje za všechny ostatní, holedbá se, zápolí se světem i se sebou a páchá slavné autodafé místo nich. Může se pak za to vrátit do houfu, z něhož odvážně vyběhnul, přiblížit nohu

v lakýrce k sousedově tenisce a vybalit svou housku se salámem vedle jeho tlačanky. Při poflámové burze fórů, jimiž se u ranní polévky snažíme střídavě zažehnat rostoucí úzkost, stačí někdy k úspěšnému sólu jen přesně zvolené slovo. I na procházku vycházíme za sólem, někdy na celý život.

Otáčecí dveře Jsme v prostorné hale banky nebo hotelu s dalšími návštěvníky, někdy i se svými blízkými, ztrácíme se tu ale stejně jedni druhým jako sami sobě, naše pohledy se sotva zkříží, jak tu jenom zlehka a bez konce těkají do všech stran, v hebkém příšeří pod vysokým stropem, kam z hluků světa doléhá sotva ozvěna; neúnavný tep všech moří a podrážek na chodnících měst stažený náhle do téhož tichého šumění, málem jen dechu. Jediné oční víčko mžiká vstříc našemu z hloubi sálu, otáčecí dveře, kde ti, co vycházejí a vcházejí, mátožně mizí v rozechvělém světle dne. I hala sama v tom míhání ztrácí přesné obrysy, zní echem všech dalších sálů, dvoran, nádražních a přístavních čekáren a trvalého proudění davů v jejich prostorách, vyplouvá s nimi z času a splývá s jejich společnou pamětí v jedinou nepamětnou vlnu; je teď jen ze světél a stínů utkané místo čekání a volného přelévání, ze tmy do dne a zpátky, nehmotné foyer, za jehož prahem se schyluje k začátku všech představení a všechna tam předem končí.

Když pak odtud odcházíme, v zádech už naléhavý dech celého nedohledného zástupu, roztočené dveře před námi hloubí jen prázdno; umožní nám zato krátce si s ním zatančit a změnit svůj odchod v okamžik závratí bez tíže, až ztratíme z dohledu poslední orientační body a svět nám ze všech stran nabízí důvody k údivu. Nevíme ani, kam nás dveře vyvrhnou, dopředu, zpátky, na sever nebo na jih, ani zda tam vyplujem na hladinu nebo klesneme ke dnu; vtrhneme na scénu jako pouhé kýchnutí a zasmání, vyklouzlé zčistajasna z kulis.

Nůž a závaží Pravá domácnost se nutně nepozná podle úplnosti a lesku svého náčiní, patřičně srovnaného ve spíži nebo ve vycíděné kuchyni, jež přílišný pořádek většinou spíš mění jen v nehybné mauzoleum. Naopak, jedním z nejzřejmějších důkazů pravdivosti domu a jeho chodu je nejistota, zda k jeho skrytým rezervám patří i řádně ostrý nůž, jež je tak pokaždé třeba identifikovat v průběhu zvláštního šetření: tázavého obřadu, jenž předem patří k požití drůbeže nebo pečinky, kterou má nůž rozkrájet, a žádá si rázem účast všech přítomných. Nejde jen o to nůž najít, objevit jej a rozeznat ve zvonivé záplavě příbuzných, tristně tupých nožů, které jej obklopují co klamná a bezejmenná struska; je také třeba se společně dohodnout, že je to skutečně on, překonat svár mezi frakcemi, které se vzápětí utvoří, vzpomenout si, že ze dvou nožů se stejně širokou rukojetí, z téhož tmavého dřeva, se už posledně lépe osvědčil ten tenčí... Ten, kdo je pak pověřen krájením – často po dalším vzrušeném jednání – tak drží v ruce víc, než pouhý nůž: opravdový emblém paměti rodu, nanovo uchráněné před hrozbou zapomnění, který potvrzuje její trvání právě díky pochybnostem, jimž byl napřed vystaven.

Jiný emblém téže paměti – a další znak skutečné domácnosti – je dokonce pouhá dutina: nejmenší z důlků vyvrtaných do dřevěné destičky, která leží u staré kuchyňské váhy a kde jsou uložena mosazná, podle velikosti seřazená závaží. V každé pořádné domácnosti je ten poslední důlek – a jen on – pouze nezaplňené prázdno, závaží je v něm přítomné čistě virtuálně, jako neviditelný přízrak. Nic nás přitom tak nepřitahuje jako ono – závažíčko tak malé, že tíží jen svou lehkostí –, právě je si nejvíc přejeme spatřit, uchopit a ohledat; málem už ho taky držíme a cítíme mezi prsty jeho nepatrnou hmotu, máme však před očima jenom důlek, kde chybí, a který se hloubí nedohledným steskem. Zatímco se ztrácíme v dohadech

o jeho osudu a povaze dalekého, v hloubi rodinné kroniky zasutého gesta, které zavinilo jeho ztrátu, i zmizelé závaží potvrzuje kontinuitu rodu a oživuje jeho paměť. Nehmotnost, v níž se náhle na konci škály ztrácí jeho drobné tělíčko, jako by dokonce svědčilo o tajném spojení mezi viditelným a neviditelným světem, a o možnosti plynulého přechodu z jednoho do druhého.

Matějovi

Rybí polévka Vaříme ji dlouho, málem celé odpoledne před Štědrým večerem. Prozkoumáme přitom do detailů důmyslnou anatomii kapřích hlav, které do ní drobíme, tak jako nás pak jemné odstíny její chuti a vůně seznámí – v dráždivě zušlechtěném výtažku – s bohatstvím bahnitého světa, kde kapři přebývají. Všichni se na polévku těšíme, chutná nám tak, že možná pořádně vánoce jen kvůli ní; i dárky jsou vedle ní jen vzdálení hosté, drží se u dveří a vrhají nesmělé pohledy ke středu místnosti, kde ona, rybí polévka, trůní jako krásná sestřenice v šedém. Svorně si dosvědčujeme, jak je dobrá, a každý pro sebe ji pečlivě vychutnáváme, mazlíme a zdržujeme se s ní jako s vlastním osudem; druhý den, po uležení, je dokonce ještě lepší, to už z ní zas ale zbývá jen šedavý prstenec na okraji hrnce, který s povzdechem smýváme, sestřenku v bryčce, pouhý bod na obzoru, vsakuje neúprosně step rodného Ruska. Říkáme si aspoň, že si ji při troše štěstí dáme za rok znovu, a hned se zas na ni začínáme těšit. Jako nic jiného je rybí polévka vtělení zázraku, nic neukáže tak názorně, že je stejně uskutečnitelný jako neudržitelný.

Smysl Jak jím teď u Banfiho zapíjím holoubě na brusinkách, šéfovo Barolo plně odhaluje svůj smysl.

Teráska Hebké zvlnění ubrusu na terásce restaurace na chvíli odhání dotírající příboj prázdna, pleskání plátěné stříšky nám náhle hned nad hlavou roztepallo nebe.

Jirkovi s Jarmilou

Vzducholod' Když se kdysi vznesla montgolfiéra nad Rodez a nad vysoký vrch, na němž město stojí, sedlák, který v tu chvíli zvedl k městu oči z blízkého údolí, zažil překvapení svého života. I pro nás je dodnes každý vzdušný balon předmětem údivu; když se z mraků nad Lisabonem vydělí šedá vzducholod', jako náhle pohyblivý cár jejich masy, někde v nás se zároveň přesune celé šedé město a na chvíli nás samo navštíví. Průlet vzducholodi rozdýchá také nebe nad Paříží a New Yorkem, oválná silueta, jak klouže v dálce za mostem kolem Eiffelky, vysouvá Paříž z času a úlevně ji stahuje k obzoru jako zpátky k počátku století, do důvěrnosti vzpomínky; vzducholod' nad Central Parkem utiší na chvíli ruch města i naši lítost, že známe tak málo z jeho rozlohy, nad níž let aerostatu klene smířlivý oblouk.

Nevadí nám ani reklama, které vzducholod' slouží, i ta se pro nás stává součástí širší a podstatnější zprávy, již čteme z jejího letu; nápis Good Year teď není jenom značka automobilových pneumatik a pobídka k pokornému kroužení lidských stád po dálnicích, mění se naopak ve výzvu k celoročním prázdninám ve společnosti šťastlivců, s nimiž nám vzducholod' mívá nad hlavou. Předem to v duchu vidíme, celou veselou společnost i každou šarmantní rekvizitu, frajerské kšiltovky pánů, kloboučky dam nadzvedané větrem a napjaté gumičky jejich podbradků, vzdouvání rób, bujaré poskoky láhví v koších s lahůdkami. Nemluvě o rozkošných ruměncích, žhoucích pohledech, poodhalených dekolté; roční cesta rájem v nepřetržitém sledu detailních záběrů. Neobejde se jistě ani bez dramatických

epizod, občas se vzduchoplavci snesou k vrcholu hory a diskrétně na ni odloží vychladlé tělo, současně s klíčky od auta.

Giovanimu Catelli

Konečná Jen sem dojedeme, mlkne den poledním tichem nebo předtuchou stmívání, tramvaj najednou jen dlouze vybírá zatáčku, vytírá nebe třaslavou kladkou a mívá obzor, na němž vyvstaly smířlivé oázy předměstských zahrádek. Nehybné pozadí slibuje odpolední bouřku nebo zítřejší vyjasnění, další prasklinu a zblednutí v dějinách, tramvaj opsala půlkruh a staví se do protisměru u velké bedny s pískem, jako by jí předávala štafetu; řidič vychází z vozu a obrací tabulku na čele z rubu na líc, znovu se nic nestalo, všechno lze smazat a změnit v opak, matný lesk na střeše vagonu klouže tam i zpátky, zapařené kapusty v zahrádkách se do nedohledna dělí o osudy světa s bednou, už předem ztěžklou deštěm. Chvilé vydechnutí a příměří, řidič se z výhružného kapitána změnil v klidného kuřáka, který teď saje kouř z cigarety jen jako hrdina okamžiku, důležitý pouze masou bedny, o niž se opírá, a uniformou, jejíž šed' nastavuje dni za všechny ostatní.

Konečnou přitom nic nekončí; koleje sem vyvedly město a přes okraj – předem smazávaný stmíváním –, jehož křivku kreslí, je nechaly vyšplouchnout do krajiny jen proto, aby se mohlo spatřit z odstupu a lépe změřit svou rozlohu, než se tím rozhodněji vrátí s tramvají samo k sobě a k hukotu příběhů, které se v něm společně vaří.

Za jízdy Mluvit za jízdy s řidičem je zakázáno, zákaz sám ale svědčí o tom, jak mocně právě to láká: domlouvat se cestou s řidičem a během zápasu s brankářem, při představení se bavit ze zákulisí

s herci. Trochu si s nimi zařídít a zahrát, také je ale zatáhnout do své vlastní hry a cesty, ať vidí sami; to všechno teď a tady, dokud jedeme. Když už nemůžeme rovnou za dirigentem, zajít při koncertu aspoň za bubeníkem. Ve světě bez boha je nanejvýš přirozené chtít prohodit u stolu pár lidských slov s číšníkem nebo s kuchařem, než zase zavřou a sami nás vypustí zrádně do tmy.

Vyhlídky Jen od lesa máme pravou vyhlídku, se zákulisním šerem za zády a s volnou, sluncem zalitou strání před sebou jako s osvětleným bitevním polem. Někdy tu je i dřevěná pozorovatelná, přistavená k vysokému stromu jako můstek pro nástup do balonu nebo do budoucí Archy. Na zkoušku na ni vyšplháme, hned se však zas vracíme na zem; pohled zhora nám rozšířil obzor, příliš nás ale vzdálil od přátel a od krajiny, na niž jsme se k lesu vyšli podívat. Vyhlídku od krajiny nelze oddělit, není úplná bez vědomí sounáležitosti s tím, na co se díváme. Patří k ní ostatně i pohled na pozorovatelnu, k níž se teď znovu obracíme a vyčkávavě ji zkoumáme samu, jako by byla určena jen k pohledu zdola a k vyhlížení nepřítomného pozorovatele.

1

Nepřítomnost Říká se, že když inženýr Eiffel poprvé vystoupil na svou slavnou věž a spatřil Paříž z jejího vrcholu, obdivoval městské panorama až na jednu výjimku: postrádal v něm Eiffelku. Když začínáme milovat novou dámu, její půvab a dech, palčivost jejího pohledu a vůně její kůže se nám pletou do vnímání věcí, až je smazávají; až je celý svět jen vágním doplňkem naší lásky. Když naopak milovat přestaneme, svět před námi znovu vyvstane, ale jakoby nepřítomně, kratší o Eiffelku, která jediná mu dávala identitu.

Když naše láska z vnějších, ale naléhavých důvodů opustí předčasně město /nebo vesnici/, kde jsme si na chvíli společně oddechli, okolní scéna nás obklopí s pozornou, ale jakoby zaraženou zřetelností; vyprchala z ní krev, zbývá jen vyschlé koryto rozlohy, pusté nástupiště a nedohledně holé, k obzoru ubíhající koleje. I kdybychom s láskou nebyli sdíleli víc, než pramínek společného chvění v šeru, poslední trhlinu před definitivním ztichnutím, všechno k nám mluvilo tam, kde nám teď věci nastavují pouze své mlčení, svěžest, již si udržují jen proto, aby ji nikam nezvedali a slepě v ní setrvali na místě. Každý předmět si od nás žádá touž pozornost, kterou jsme věnovali lásce – stejně párátka, po němž saháme u baru, jako mostní obruba, o niž se opíráme –, ve všech se ale srážíme jen s trochou vyhaslé hmoty. Znovu čerstvá a nedotčená skutečnost zároveň uniká pohledem, jako nepřítomná, jen tušená socha sněhu uvízlá kdesi u dna zimního chladu.

Když se zas nečekaně vrátíme na oslavu, kterou jsme o hodinu dříve opouštěli navzdýcky, už plní radosti, že se znovu shledáme s vřelou atmosférou, s níž jsme se tak neradi loučili, objevíme tu pouze ohromující lhostejnost ke své nepřítomnosti: slavnost bujně a rozjásaně soustředěnou jen na sebe samu, jako svět předem skandálně odhodlaný pokračovat bez nás v plnění svých vyčerpávajících úkolů.

Náraz Náraz na druhé nám hned zasadí tupý úder do týla a hned nás probudí, až se nám zajiskří v očích, někdy na dlouhá léta. Nemožnost domluvit se nás tak omráčí, že nás málem zbaví všech povinností ke světu a nechá nás samy s vlastní tupostí; oslnění druhými nás vnitřně rozhodí, tím rozhodněji nás ale donutí se znovu – a lépe – složit. Přítel nám může dát tak povzbudivou herdu, že nás málem zabije, zákeřná rána pod pás nás někdy náraz vynesete zpátky na hladinu.

Michalu Novotnému

Párátko Hulvát, který si je vetknul mezi zuby a při rozhovoru ho cucá, na nás vytasil párátko jako zbraň; ten, kdo jím po večeři operuje za diskrétní zástěnou ruky, nás zato i se stolem, u nějž sedíme, spojuje s okolní rozlohou a rozšiřuje jídelnu o prostor nočního nádraží, které s údivem objevuje ve vlastní puse. Autor Krále Ubu, když párátko naposled použil na smrtelné posteli, je už za dlaní tajně natočil k budoucnosti a k nám, svým příštím pohrobkům.

Františku Listopadovi

Vkus Když si George Sanders prohlíží s Ingrid Bergman sídlo zesnulého strýčka, uzná, že strýček měl znamenitý vkus; ucedí to ale s úsměvem blazeovaného světáka, nepřikládá tomu větší význam, než své každodenní sprše a chuti na dobrou večeři. Je vkus víc než osobní koníček?

Jisté je, že zdvižené klopy jistých sak svou šedou /anglickou/ kostkou zvláště dobře ladí s deštěm, během nějž trčí z ramen v úkrytu pod stříškou krámu. Ti, s nimiž nejvíc sdílíme svůj pobyt ve světě, jsou ti, co od nás odvracejí k loužím v ulici nejdiskrétnější pohled.

Oběd Svatební hostině dává slavnostní ráz jak množství a vzácnost jídel, tak to, že se protáhne do večera; i obyčejný oběd na venkově se ale stačí změnit ve slavnost, jak tu náhle dál sedíme u stolu, svlékáme saka a rozpínáme košile, otvíráme další láhve a přidáváme si z neodnesených mís, zatímco děti si s piškotem v puse odbíhají hrát na druhý konec zahrady. Trávíme odpoledne jako nikdy jen tím, že v něm úlevně prodléváme a necháváme se přes ně přelévat čas oběda až k hodině večere, v kterou někdy

plynule přejde a u níž se s novou chutí sesedáme – i s těmi, co se už chystali k odjezdu a pro formu trochu vzdorují –, zatímco nově přičísnutá hostitelka tahá z ledničky skryté rezervy. Ti, kteří nás obklopují, jsou nám většinou neznámí, bez oběda bychom je sotva kdy potkali, úplně nás ale zaujali, mají nám co říct stejně jako my jim, vážně jim nasloucháme a srdečně se smějeme jejich vtipům, sami se je snažíme rozesmát a probrat s nimi svět. Náhle v nich taky poznáváme spojence a spřízněné duše, shodujeme se na oblíbených vínech, městech, knihách, ani si nevšimneme, že jen na těch obvyklých, které jsme už sdíleli s jinými; všechno ještě dovrší krátká výměna pohledů s jednou z dam, jíž galantně nabízíme oheň a která si pak s námi trochu šušká stranou ostatních, málem jako by se s námi domlouvala.

Podobně to prožívá i ta, co je tu s námi; když pak spolu odjíždíme, po tom, co nám druzí svěřili své tajné recepty a typy na výlety, zdá se nám, že jsme s nimi v představách prošli celým neřestným mejdanem, který nám otevřel nový život. Jen to aspoň může vysvětlit jak vážnost, s níž si bereme jejich adresy, tak skutečnost, že už je nikdy neuvidíme.

Užít si Zrodí se to v nás jak náhlé osvětlení, už neváháme, rozhodli jsme se něco si užít; vprostřed chladného léta nás úlevně napadne si zatopit, hluboko v noci si spolu vytáhneme láhev a sousto z ledničky, v ranním bistru si k poflámové snídani dáme rovnou biftek. A hned v nás taky vzrůstá pocit vítězství, radost ze smělého protržení sítě zvyků, příčin a následků se námi šíří tak mocně, že všechno nedohledně otvírá. Naneštěstí to dlouho netrvá, vzápětí tuhne, padá na nás únava, biftek nás po prvním šťavnatém soustu jen tupě plní, rozvernost, s níž jsme otvírali láhev, je ta tam, zbylo jen stísněné vtipkování. A nic na tom nezměníme, naše radost byla tak silná a celistvá, že naráz spálila sama sebe.

Jindy pijeme víno, sdílíme postel s vladou dámou nebo se jen sami noříme do čerstvých povlaků, říkáme si, že je nám opravdu blaze; jen si to ale řekneme, už se to rozptyluje a ztrácí, jako by se pravá blaženost dala jen zahlédnout. Možná dokonce až ve vzpomínce, jako když je zas po večírku a my si cestou z něj říkáme „ale vyvedlo se to, ne?“, jako bychom se vzájemně ujišťovali. Někdy až po letech čteme svůj deník nebo starý dopis a zjišťujeme, že jsme se *tenkrát* museli cítit dobře – kdyby jen ve srovnání se svou současnou mizérií. I tehdy, když jsme v tom a když to trvá, propadáme se do spánku a do lásky, vcházíme ze zimy do vytopené místnosti a cítíme, že nás opravdu a úplně prohřívá, zvenku i zevnitř, naše slast je celá, ale ne završená. Ať nás sebevíc zaplavila, tušíme za ní ještě další, hlubší vrstvu slasti, kam už nemáme přístup; jiné a jinak pravé teplo za teplem, které nám dál uniká, i když se pilně hroužíme do tepla okolo – toho dostupného – a hloubíme je celým tělem. Vězí zkrátka tam někde za, z našeho dosahu, podobně jako skrytá hudba pod hudbou – ta, co jen občas vystoupí krátce na povrch s tichým sténáním a vrněním, jímž rozparádný hráč, pianista nebo basista, doprovází sám sebe. Nemůžeme si stěžovat, je nám dál dobře, jen víme, že by mohlo být líp; za nejhebcí Čiňankou ve své posteli hmatáme její hebcí a snivější, vláčnější sestru, nejhlubší spánek skrývá na dně plnější a víc úlevné spočinutí, jako nás za radostí ze čtení volá ta, již znamená knihu zas odložit a volně vydechnout. Kdo ví, snad se za vyhřátou místností a životem, jež travíme se svými blízkými, chystáme sami někde hloub vést jiný a víc náš, tentokrát možná spíš s těmi, které známe jen z letmých setkání: se starci z dalekého výčepu v Itálii a se spolustolovníky z dávného svatebního oběda, s přítelem, jehož nepřestáváme vidět v mládeneckém bytě vprostřed cizího města, mezi závaly knih a kazet, ale s nímž se jen občas lámaně domlouváme v hotelové hale, s bledým Dubliňanem z chodby v deštivém dopoledni, s nazrzlou kráskou z večerního metra a z filmu, v němž jsme si s ní krátce zahráli před spaním.

Občas nás napadá, že nedosažitelná hloubka je přístupná hned za zdí, u sousedů, které tam občas slyšíme dusat a kteří se tam teď možná tetelí i v pravém teple, jehož je náš vyhrátý pokoj jen předsíní; ledaže si totéž myslí oni o nás a tuší pravé teplo z naší strany zdi, to se ví. Tak jako tak, ujišťujeme se, ať to u nich sálá sebevíc, není to na dlouho; i jim jistě po chvíli zas klouže sako z piana, kam ho odložili a jehož deska rychle chladne v průvanu, který jim rozrazil okno.

/Někteří jako by k tomu, co nám brání si užít, nabízeli klíč při plnění své rodičovské role, ve chvíli, kdy vážně zrazují dceru od nevhodné známosti. Jistě ho máš ráda, připouštějí, snad je i příjemný a slušný – musíš jen myslet na to, že v životě je taky *něco jiného*. A mají bezpochyby pravdu, sami jim máme chuť přisvědčit, určitě je tu ještě něco jiného, co čekáme a co čeká nás. Jenže co a kde? Ani rodiče to už neřeknou, jenom se významně odmlčí; nechali to na dceři i na nás, zbývá nám znovu to probírat a dál tápat. Mysleli snad jednoduše na pohled, jež cítíme za pohledem nejpříhodnějších známostí a lásek? Na to, co zůstává nedotčené i v oku zralé a zkušené tety, když je k nám v příšeří zvedne od klavíru? Je *něco jiného* alkovna, kde si s ní po letech užíváme ve snu a v podkroví cizího města? Nebo nepoznaná kuchyně restaurace a kuchař, který se tam o nás rajsky a tajemně stará, než odtud vyleze na světlo jako obyčejný strejc?/

Zákon Zákon je neúprosný: v touž chvíli, kdy bereme knihu a chystáme se z ní přečíst příteli oblíbený citát, zmizí příslušná pasáž beze stopy; můžeme listovat svazkem stránku po stránce, jenom tím zkazíme večer sobě i svému hostu, citát v knize *není*. Nezbyvá, než ji odložit, nenaléhat a čekat, až se tam citát vrátí, jako že to časem udělá; je pravda, že až po přítelově odchodu, kdy náhle stačí po svazku vztáhnout ruku, aby sklouzl na zem a sám se otevřel na hledaném místě. /Chyby se právě tak při kontrole

stáhnou z korektur, aby se na nás jasně rozculily až z hotové knihy./ Zbývá zjistit, co skrývá zákon za smysl, a nejsme-li za něj spolu zodpovědní: chceme svůj citát příteli opravdu přečíst, neváháme s tím z obavy, že ho dost neocení?

Když odcházíme na mejdan v půjčené frakové vestě a zaříkáme se, že ji nesmíme pobryndat, voláme už na sebe jiný neúprosný zákon, jenž naše předsevzetí obrátí v opak: nejenže si vestu pokecáme, navíc jí taky vytřeme louži na záchodě, jako v náhlém pomatení smyslů. Zdáme se tím být zaskočení, doopravdy však nejsme: od chvíle, kdy jsme si to zakázali, jsme bezpochyby mysleli jen na to, jak vestu zneuctít.

Tajemně světélkující hospoda, kolem níž po příjezdu vnikáme do starých uliček, někdy přitažlivě omšelý krám s látkami hned naproti našemu hotýlku jsou pro nás rázem pravá tajemství cizího města, všechna naše radost z cesty sem se soustředí do chuti je navštívit a prozkoumat zblízka. Každý den se taky k návštěvě míst chystáme, v poslední chvíli to však musíme odložit; když u nich – v předvečer odjezdu – konečně staneme, hospoda nebo krám mají zavřeno. Uleví se nám, to se ví, tak potřebujeme mít proč se do města vrátit.

Sylvii Pagé

Matky a dcery Až návštěva u matek nás opravdu seznámí s cizím městem; aby nás přijalo, je třeba postát u pultu mohutných trhovkyň, vidět je poltit ryby a zasmát se úšprku, jímž po nás hodí jako letmou věštbou, musíme se vystavit pohledu staré hospodské a nechat ji rozhodnout, jsme-li hodni její péče. Kromě matek jsou ve městech také dcery, aspoň v těch víc severních, v Berlíně, Frankfurtu, Krakově. Pohybují se v hloučku a existují jen skrze něj, aspoň pro nás; žádnou z něj nelze vydělit a vzít si ji stranou, vynoří

se vždycky z hloubi sklípku nebo tanečního sálu, rozvíří a rozštěbetají se kolem nás všechny najednou, jako hejno bezstarostných vran – jsou pobledlé, ale chodí v tmavém –, společně dotírají, smějí se a lechtají, nás i sebe navzájem, tančí, češou jedny druhé, zasypávají pianistu kvítím, berou nám kravatu a vtahují nás do víru, než zase společně zmizí v noci. Snad má každá někde i vlastní existenci, svítící koupelnu ve vile, úhlednou knihovničku na koleji, kasičku a přísné hromádky čistého prádélka, snad dokonce pod sukní tají pihu a trochu polského svinčíku v nemyté škvírce; sotva nám to ale dovolí vytušit za svým hihňáním a za matným leskem dekolté, které při tangu společně nastavují tmě. Také ony, když pokorně přijmeme jejich hru, nám přitom usnadní vstup do města a dají nám k němu cenné požehnání, kdyby jen tím, že nám při tanci letmo poopraví límeček.

Tomáši Frýbertovi

Nová návnada a staré kalhoty At' jich máme sebevíc, pořád nám chybí jedna kniha nebo deska, samosebou podstatná, v sebelépe prochozeném městě nám zbývá navštívit jediné, ale zvlášť důležité místo. Právě ta poslední kořist nám přitom tvrdošijně uniká, kniha je rozebraná, deska zmizela z trhu, jediná z celé série, v návštěvě místa nám brání okolnosti, nelze je najít nebo je v rekonstrukci. Naštěstí; nic nám tak nepomáhá žít jako nedosažitelný úlovek, sotva nám poslední deska nebo kniha přijde pod ruku, už se nám do radosti vtírá úzkostná otázka, jakou novou poslední návnadu si můžeme vzít na mušku místo ní.

V šatníku nám zas trvale překázejí staré kalhoty nebo ponožky, dávno máme za to, že jsme je vyhodili, když se před námi záhadně vynoří; nanovo zaváháme a dáme jim šanci, snad se ještě dají vzít, zkouškou ale zjistíme jen to, že jsme znovu nalítli, a zopakujeme si

starou potupu: trapně povolené gumičky, beznadějně stržený zip poklopce. Znechuceně svršky svlékneme, kupodivu je však vracíme do šatníku; jen vágně si říkáme, že je vyhodíme příště, jako bychom na nich přese všechno lpěli. Vidíme v nich zmařenou stopu života, který jsme měli žít místo toho dosavadního, míníme si pokorou k nim opožděně vysloužit parádní kostým a roli, s nimiž jsme se minuli a které nás dosud někde musí čekat? Vzdáváme skrz svršky poctu tomu, místo něž jsme se narodili, a omlouváme se mu tak aspoň dodatečně za svou existenci i za štěstí, jímž je nám vzdor všemu vlastní přítomnost?

Dohnat vlak Honit vlak je vždycky potupné, nechytit ho osudné: nikdy už do něj nenastoupíme. Když zato vlak šťastně dožene-me, nemáme pouze kliku; vcházíme do kupé a ukládáme si kufr do sítěky, jakoby nic, tajíme před ostatními svůj dosud zrychlený dech, víme však, že nám úspěšný běh dal na cestu šanci navíc. I oproti těm, kteří včas důstojně zaujali svá místa.

Kufr Zatímco se od nás vzdaluje, po běžícím pásu na letišti nebo v náruči hotelového zřízence, provázíme svůj kufr pohledem, jako by s sebou odnášel i kus nás. Když se k nám pak vrací z hlubin úschovny nebo další letištní haly, hned ho poznáváme a vítáme, ale se smíšenými pocity. Třebaže tak vypadá, není docela týž, jiná cesta, kterou má za sebou, je tím znepokojivější, že na něm nenechala zjevné stopy; jen občas z něj pak s našimi svršky vypadne nezná-má vlásenka, když ho vyprázdníme, doznívá v něm sotva ozvěna dalekého smíchu. Cestuje jistě i za nás, je nám přenosným obydlím i tajnou schránkou, jejímž prostřednictvím vnikáme do jinak nepřístupných prostorů; naneštěstí se můžeme jen dohadovat, čí ruce do něj vjížděly a braly beztrestně do prstů – možná i na dlouhé

minuty – náš hřeben a doutník, naši tužku – natož jakých lásek, nájezdů hrozných vrátných na nectná šněrování blondýn, byl kufr svědkem ve tmě úschovny. Marně ho pak z dálky pozorujeme, jak stojí sám v pustém průjezdu uprostřed cizího města; nepoznáme ještě ani neznámého dvojníka, na nějž jsme jej tu nalíčili, málem už ochotni mu kufr předat. Nezbyvá, než se pro něj vrátit, vláčet se s ním a dělat dál sluhy sami sobě.

Román Jít a v zatáčkách nepřestat psát svůj román.

Loučení Loučení na nástupištích a refýžích má svou slávu, není ale nutné je protahovat. Už po chvíli se mění jen v rozpačité trčení, ať jsme na peronu nebo ve vlaku, tuhneme v kartonové siluety stejně jako ti naproti a předem se s nimi tlemíme z vyblédající momentky, kterou nikdo nebere. Přitom už s nimi nejsme, ani oni s námi, vrátí se k nám až s letným cárem papíru, jež spatříme dosedat na koleje po odjezdu vlaku, a když je pak začneme něžně pomlouvat při vycházení z nádraží; i je za nás opravdu vyprovodí na cestu až náhodné siluety, které krátce uvidí držet stráž na mostě za nádražím. Letmé zašklebení nebo nedokončené gesto, jímž jeden z nás doprovodí svůj předčasný odchod z refýže, stačí někdy projet daleko do budoucnosti a předem tu rozvinout setkání do další zápletky neúprosně pokračujícího románu.

Ohňostroj a blesk Rychle jsme doběhli k zatáčce, abychom uviděli závody, přes stromy jsme ale zahlédli jen letmé mihnutí lesklých drátů a pestrých dresů. Také z ohňostroje, když jsme se vyřítili do schodů nebo nad stráž, jsme spatřili jen trochu dalekých jisker mezi střechami domů; až když jsme na okružním bulváru

vyjeli do visuté zatáčky, ohňostroj za ní nečekaně vyvstal z obzoru v plné slávě. Nikdy nespátřený kulový blesk je horká kuželníková koule valící se zatvrzele příšeřím zákulisí, v neznámém zadním sále světa. I badatelé, jimž blesk vletí oknem do pracovny, se po něm někdy ohlédnou až tehdy, kdy se zas vrací ven a ztrácí se v noci.

(Standovi)

Zelená a modrá Modrá se zelenou se zdají neslučitelné, zelená, modrá, pro blázna dobrá. Problém je ale spíš v tom, jak je rozlišit, tak spolu v krajních polohách splývají: zelená tráva s modrými stíny, modrozelené večerní nebe, zelenomodré moře. Obě barvy se přitom žárlivě pozorují, hlídají se a trvají na svých zvláštnostech. Modrá se nedohledně množí, každý malíř má svou, jako by každý osobní pohled odpovídal jinému jedinečnému odstínu, zelená se naopak stahuje do sebe a do několika základních tónů: lahvová zeleň, sukno kulečníku, hluboká zelená starých kapot a džungle ve skleníku, mech barových polstrování. Zároveň z ní probleskuje skrytá past, bludička, světélkující pařez, smaragd v prstenu s jedem. Je barvou samotného tajemství a jeho bezprostřední básnickou šifrou, tam, kde modrá jen vzdáleně hlásí jeho přítomnost, od nočního indiga k rannímu azuru, nadlehčenou do metafysického emblému. Zelené se svěřujeme a zapadáme do ní jako do močálu, za modrou je třeba jít.

Týden Dny v týdnu jsou od dětství odlišné svým určením i barvou, třebaže na pozadí téže týdenní, těkavé šedi. Ať v nich prší nebo svítí slunce, nepřebarví je, písek pondělí, cihlová drť úterý, světlý šterk středy se jen trochu víc rozzárí nebo potemní; o mnoho víc se nemění ani vzhledem k hodině, tmavší ráno, jasnější odpoledne.

Tajně zato zaskakují jedny za druhé a vyměňují si role, až odhalíme, že se za sebe vzájemně převlékly. Bílá, ale prázdná neděle je pouze nepovedená sobota, středa je přes bledší šed' sobota vprostřed týdne, pravá neděle přichází až v pondělí večer, kdy je v biografech a hospodách dosud klid, všem, na pozadí znovu oživilých ulic, tu ale zase svítí oči. Dnem ticha, jímž se kdysi zdála být středa /někdy za mírného deště i čtvrtek/, je definitivně úterý, diskrétně schoulené týdnu pod ramenem.

1

Neděle Neděle v nás od počátku budí rozpaky, zeje před námi jako díra v týdnu a náhlá pustina v šumu lidského světa, s níž nevíme, co si počít. Společné scházení u nedělního stolu je přes svou lehkou topornost ještě slavnostní očekáváním, které v nás budí vůně z kuchyně, vychutnáváme i jídlo a obecné uvolnění, k němuž vede; už káva ale jenom marně oddálí, co musí přijít, ještě jsme nedopili, když si znovu kladem osudnou otázku: jak dál? Slavnostní vzrušení se vytrácí a propadá do ticha salonku, kam je třeba se přesunout a pracně je zkoušet obývat spolu se ztuhlými hosty – ne-li do mrazení příliš vysmejčených parádních pokojů, kde rychle tuhneme sami. Ani na vycházce to není lepší, ať bezduše klopýtáme pustou ulicí, kolem odmítavě zatažených výloh, nebo se tlačíme v davu před pokladnou obrazárny; dál drkotáme zuby, nedělní prázdno nás dělí od těch, s nimiž jsme si vyšli, stejně jako od neznámých zvědavců okolo. Ještě nejspíš nás před ním ochrání, když se po obědě stáhneme do kuchyně a dáme se společně do nádobí, beze spěchu z něj smýváme zbytky slavnostního jídla a trousíme do jeho cinkání drobné a nijak slavné řeči; jak tu jen trpělivě sklízíme kulisy poledního představení, šedý šum jejich přesunů úlevně vpíjí jeho lesk a předem smazává naši úzkost ruchem blížícího se pondělí.

Opravdu si asi užijeme neděle jen koncem dopoledne, když v očekávání oběda obvoláváme pár známých. Otevřeným oknem k nám z domů okolo tu a tam dolehne šum dosmažovaných řízků, křik dětí a nabádavý hlas jejich rodičů, den dosud líně odhaduje své šance a protahuje se v laskavě vlahém vzduchu. Také přátelé jsou vyspalí a uvolnění, dlouze, zároveň nezávazně a pozorně s námi uvažují o možných setkáních, výletech, knížkách k přečtení, zatímco i jim už mámy a ženy za zády prostírají stůl. Jenom tu jsme, sami a společně, ale tím víc jsme toho plní; dosud jsme všichni živí – málem všichni –, dosud spolu tvoříme svět.

2

Hrůza, která na nás v dětství šla z nehybné neděle, byla také pravdou, již bylo jednou třeba přijmout. Bílá klec, kterou nám neděle nastavila po slibné šedi soboty, se otvírala nedohledně dovnitř, k obrazu stalinské pouště, v níž jsme vyrůstali, i té studené války, již je sama existence; zdánlivé prázdno svátečních obřadů jen ohlašovalo to, které nás čekalo ve světě, a učilo nás se s ním potýkat. Marně zalézáme do svých dětských doupat a vtahujeme bratrance do hry na schovávanou, všechno podstatné je tady, všem na očích, v mrazivém světle za nedělně tuhými siluetami a klobouky dospělých. Připustíme si to opravdu až daleko od všech a v cizím městě, v němž nám to na oplátku dovolí lépe se zabydlet. Už není kam utéct, jsme jednou provždy *tady*; stačí, když od prázdné stránky zvedneme oči k průrvám vyliďněných tříd, v nichž se otevírá výhled až někam k moři, abychom obývali i nedělní scénu, myšlenky na spiklence v jiných, dalekých mansardách nám rázem zalidní tu naši, spolu se sóly mrtvých jazzmanů z desky. Pronikáme také dál do světa, ani nemusíme vyjet na cestu; už když se v neděli vydáme za procházkou na konečnou, mezi stánky blešího trhu, vracíme se odtud do ulic jako z jiného města.

Španělsko a Itálie Ohrnoval jsi kdysi nos nad půvaby Itálie, jen vyprahlé a přísné Španělsko se zdálo být pravý Jih, hodný tvé potřeby cítit tajemství světa. Tajemné mohlo být pouze skryté praskání blesků v přítmí dobře střežených skladišť, neklidné funění býků v hloubi arén a krápání krve z vysmolených, sotva zahlédnutých sudů v temných putykách s udusanou hlinou. Až s léty se sklepy i ohrady, uvízlé ve své nedostupnosti, vzdálily k okraji; průzračnost Itálie, jejích jasných paláců a fasád omývaných – všem na očích – lehce roztržitou září, zato nabyla na naléhavosti jako by všechno tajemství bylo rázem tady, v tom čitelném dni. Napříště víš, že není nutné hledat temný kout a v něm nůž, na nějž bys nalehl; k tomu, abys byl zasažen, stačí chlad protínající časně jarní slunce a vlnící se spolu s fulárem kolem krku fešáků řečnicích na kraji tržiště, zatímco odbornými gesty znovu zostra čtvrtí čerstvé maso světla.

Lod'ka a louže Půjčili nám lodičku, ještě za jejich asistence do ní vstupujeme a ohledáváme ji, tak jako ona nás – zhoupla se, uhnula pod nohou, instinktivně vyrovnáváme, ale nesmíme to přehnat, abychom si hned u břehu nešlápli do mokra; břeh se mezitím začal vzdalovat, na dně lodičky se líně rozstříkl zbytek nevylité vody. Ještě jsme nedopadli na sedátko a už máme za sebou celou plavbu, v kostce možná i výlet, na nějž se vydáváme.

Při koupání v klidném jezeru stačí doplavat k jeho středu, aby kolem nás rozprostřelo prostor nekonečna; břeh, odkud jsme vypluli, se ztrácí v dálce, k protějším nedohlédneme, ticho, které nás zalehlo, jen zlehka podřezávané pilkou neviditelného komára, se nedohledně šíří vesmírem. V moři se zato sotva smočíme, jen se tam pokusíme vniknout, už proti nám zvedá výhrůžnou vlnu a tlačí nás zpátky na břeh. Jeho rozloha pro nás zůstane nejistou legendou, ochutnáme z ní jen malý, přesolený doušek.

Jezero je větší, než moře, jako by pravý oceán bylo samo. Nejisté je i to, kde je skutečně hluboká voda; když jsme se v dětství odvážně pustili za bóji, za níž začínalo koupaliště pro plavce, ke svému zklamání jsme tam dál stačili. Trochu smyslu a řádu tak do všeho vnesl až příběh dopluvšího kapitána: toho, co bez úhony objel všechna moře, aby pak dodýchal cestou z hospody – pár kroků od domu – s hlavou v mělké louži.

Moře a hory Uprostřed hor jde už moře vstříc v pohledu, jež vysíláme ke dnu širokého údolí, jak jím zadržáváme o keře a stromy, které mu z obou stran dělají špalír a v prázdnu mezi svými obrysy předem nechávají vyvstat zpěnění dalekého příboje. Stěží si zato lze představit moře, jak nám připomíná hory /ne-li v mikroskopickém měřítku vln/, natolik si je věrné a přežvykuje do nedohledna jen vlastní rozlohu, jako podstatné, ale fádní tajemství. Lze tak říci, že se vydáváme do hor ze smyslu pro metaforu, kdežto u moře nám stačí najít život a jeho záhadu v jejich doslovnosti.

Je přitom pravda, že jen vyhlídka na vodu otvírá před domem další prostor a území, „jinde“ odlišné od „tady“ svou substancí a obyvatelné pouze nepřímou, dalekým nájezdem myšlenky a pohledu; zároveň se neznámé rozlohy téměř dotýkáme, doslova nám omývá práh domu. Postupem let, zatímco reálný prostor naší existence se stále zužuje, je tak vyhlídka na moře nebo jezero čím dál víc žádoucí, jako obraz neznáma, do něhož vplujeme, i známého, ale navždy neuchopitelného šumu toho Všeho, co nás přežije na zdejším břehu.

Strom, alej Jen tři pohledy se nám nikdy nepřevedí, jako chleba pro oči, naopak nás nedohledně uklidní: pohled do těkajících plamenů, na rozvlněné moře, do zčeřeného listí stromu. Všechny

tři ukazují svět jako trvalou proměnu a věčný návrat téhož, připomínají nám, že jsme sami jen součástí jeho bezejmenného proudění a předem nás do něj hebcem vplétají. Strom je navíc jedinečná bytost, zároveň chvějivá materie jsoucího a neznámé božstvo. Je neosobní i otcovský, dívá se na nás slepě každým listem a přitom nás právě tím laská a chrání. I my tak prodléváme před ním i v něm, pozorujeme ho a vděčně v něm přebýváme, současně nikde a všude.

Alej nás jenom doprovází na cestě, jak jí procházíme, nejsme víc než slavný přesun odnikud nikam, kroužení velodromu roztažené do přímky. Stromy si nás předávají spolu s mrtvými, kteří se mezi nimi staví do špalíru, v šumění korun se k nám blíží příští pohroma a už v něm smiřlivě doznívá. Slyšíme tím víc zblízka hukot továrny, jíž jsme, a víme jako nikdy, že jsme tu jen proto, aby se svět našima očima zhlížel sám v sobě.

Tomáši Fragnerovi

Uvidět Když pak opadla voda, říká přítel, začalo znovu prát slunce a já spatřil přízračně rozpolcenou krajinu: od půli stráně nahoru zelené, rozbujelé louky plné kyttek, slavnostně rozzářené nebe, a dole pod tím všechno zahnědlé, smrduté a mrtvé, tlející trosky, padlé stromy. Svět, jak nás denně obklopuje, ale který přítel náhle uviděl.

Nuda Jen v lenošení se drze blížíme – a podobáme – bohu, jak si přisvojujeme právo zahálet, které nám žárlivě upírá. Zahálka je luxus, uvolňuje naše čisté bytí, náhle vyproštěné z proudu prací, činností, plněných úkolů k obrazu nehybné podstaty, jejímž neposedným výhonkem jsme. Nečinnost, čili pobývání v nudě: čím víc tu znuděně lelkujeme, tím víc se noříme do bytí o sobě a čeříme je

v nás samých jako původní podstata před tím, než se z nudy a omrzení vlastní dokonalostí rozhodla nás zplodit a pobavit se trochu naším pobíháním. I my, když se nudíme, znovu nabýváme celistvosti a tautologicky ji zkoumáme zevnitř, chceme všechno najednou a nic zvlášť, ve všem okolo tušíme neznámou možnost a nic si nás zcela nezíská. Stačí podívat se na Laurela, když chvíli zůstane bez Hardyho v lodní kabině: hned nabírá k breku a hned se tupě tlemí, jen zkusil vážně ohledat suk ve dřevě, už se zmateně drbe ve vlasech. V tu chvíli je božský, tak *úžasně* se nudí...

Schopnost nudit se je jistě i umění, které je třeba si osvojit a které není dáno všem. Hlavní je mít s nudou trpělivost, považovat ji za šanci a neuhýbat před ní, nebo dokonce začít z nudy něco dělat. Nenudit se s ní, naopak se do ní ponořit a rozvinout ji jako takovou, neuhýbavým blouděním uvnitř kruhu, kde nás uzavřela. Nezkoušet ani rýt zahrádku, ani psát báseň, o nic nebojovat; nepřipravít se pod záminkou osvobození o to málo, co máme. Stačí trochu jinak roztočit sklenici a rozezvonit led u dna, znovu nepřítomně sklouznout pohledem po názvu neotevřené knihy. Samosebou za to budeme potrestáni, všechny společnosti, které dospěly až k subtilnímu umění nudy, musely vzápětí zaniknout. I v zapadlé vesnici teď visí před prázdninami plakátek s pohružkou místních bavitelů, „letos v létě se vám nudit nepodaří“; znovu je třeba nás podmanit, povolát k pořádku a podřídít nepřejíci pánu.

Kouřit Po tom, co dozněla střelba a oba vůdci se spolu octli v dobytém, náhle nedohledně pustém carském paláci, požádal i nekuřák Lenin Trockého o papyrosu. Jen ona mu umožnila zároveň se rozptýlit a soustředit, odvedla jeho pozornost od vlastních pochyb, dala do závorky nejistou chvíli a přitom mu vprostřed zmatku dovolila vychutnat sama sebe, co jedinou oporu. Než Lenin dokouří, jsme s ním málem solidární, sám patří ke štafetě, již stranou nepřá-

telských dějin tvoříme se všemi kuřáky, jimž ve vlaku nebo na noční refýži tiše předáváme svůj ohýnek.

Držíme i s bezejmennými spojenci, jejichž rudá světýlka nás obklopila v nočním parčíku, kdesi nám prohlubuje tmu a požitek z tabáku také poslední, dlouze chutnaná pall-mallka parašutisty, který uvízl na stromě uprostřed pralesa. Típneme to pak a vracíme se z parčíku domů; host, který si vyšel s cigaretou před blízký hotel, našťěstí dál kouří za nás a zabydluje nám svět.

Někdy je svět trochu přebydlený, narvaný popelník vprostřed řvoucí hospody odmítá předem naše vlastní nedopalky a vyhání nás odtud ven, tak málo se podobá kotli na zbytky finančnických doutníků, který trůnil vprostřed londýnské Burzy a budil chuť vydat se na cestu přes Kanál jen za ním; stanout u něj a slyšet ho s tichým duněním polykat létavice špačků stačilo k pocitu, že jsme někam dojeli.

Původní svět, jak jsme jej stačili zahlédnout, se nořil do příšeří lidského akvária, jedni tu pluli s bílými teploměry v puse, jiní mávali dýmkami a zaujatě řečnili; další se vážně halili do dýmu doutníků a obývali pracovnu jako svatyni vlastního, jedinečného božství. Zvláště poctivě se kouřilo na plátně, černobílé filmy tvoří jedinou kuřárnu, kde každý vstupuje do akce se svou značkou cigaret a svým osobitým kuřáckým stylem, všichni soustředěně šlukují a chodí po místnosti, vyfukují kouř a dělají vzrušená gesta, drtí rozkouřenou cigaretu v popelníku a už si zapalují další, jako by nám chtěli ukázat, že svět je pořád plný dění a že v něm nepřestává jít o něco podstatného. Už tady jistě občas někdo někomu vyrazí cigaretu z ruky nebo ho zažene do úzkých, až ji sám pustí z roztresených prstů; trhlinu ještě prohloubí válka a šero lágrů, v němž jedni po cigaretě jen potupně slídí, zatímco druzí si ji posupně vsouvají do úst jako zpupný znak moci.

I země, v níž pak vyrůstáme, připomíná jedno veliké vězení, kuřáci na kraji její pustiny se chytají cigarety jako záchranné bóje a předem ji skrývají v dlani před bachaři; je pravda, že na ní tím víc

lpějí. Nejhorší byli ti, zaznamenal Osip v sousedním Rusku, co nám při štárách rozmlouvali kouření a nabízeli místo cigaret bonbony. Někteří se naneštěstí vzdají dobrovolně, stačí, když se trochu vyšvihnou, a začnou se stydět za cigaretu i za rozhodnost, s níž se jí drží. Neobstojí ani mnozí z těch, co chrabře plní společný popelník; sotva se octnou mimo hospodu, už měknou a smlouvají o každý šluk sami se sebou. Je jen otázkou času, kdy začnou s cigaretou poslušně chodit před dům a kouřit ji tu všem na očích jako na pranýři, v tristním sáčku řádně označeném jmenovkou; zmizí také popelník z londýnské Burzy, vzápětí se z města vytratí i příslovečná mlha. Opouští nás definitivně Pánbůh, sám notorický kuřák? Naštěstí jsme tu ještě my, kouříš jednu za druhou a stárneš, poctivě trpíš světem i sebou a já s tebou držím, proti bachařům a těm s jmenovkou, proti Pánubohu. Jedu v tom s tebou a pomáhám ti obývat šero, až někdy vprostřed rozkouřeného doutníku cítím nenasytnou chuť zapálit si další.

Poslední kapka Z každé zdánlivě prázdné láhve od vína lze ještě nechat vytéct celých dvaatřicet kapek, tvrdí experti, stačí vzít si na to potřebný čas. Je pravda – dodávají –, že mezi předposlední a poslední kapkou je někdy třeba čekat šest hodin; málem dost na to, aby nám někde uběhl celý nepřítomný život. Jak teď spolu dopijíme, jen ty a já, držíme láhev nad sklenicí a nasloucháme, už se tam někde vpředu taky naposled milujeme; než ale láhev postavíme na stůl, konečně prázdnou, žijeme pořád a naše láska je nekonečná.

Ivanu Schneedorferovi

Noční víno Víno svou povahou nepatří k opravdu metafysickým nápojům, na to není dost průzračné. Kde doušek vody nebo

hlt kořalky naráz jde k podstatě, jak námi jen prochází a jedním tekutým tahem připomíná tělu holý fakt jeho existence, víno se naopak vtírá, lichotí patru a domáhá se pozornosti k útěšné anekdotě, jíž je jeho chuť. Je zkrátka příliš svůdné, jeho vonná rouška povléká mámivě jazyk i svět sám, až zapomínáme, že jsme jen nazí cizinci mezi cizími a nahými věcmi.

Existuje nicméně výjimka: každodenní víno – bergerac nebo minervois z blízkého sklípku – které, k rozhovoru nebo k tichému poslouchání desek, popíjíme dlouho do noci jen proto, abychom do ní lépe pronikli. Víno, které nás jen doprovází, po němž tolik nechceme, aby nám vytřelo zrak, jako aby bylo věrné – občas i aby s námi vydrželo – a které nic nepředstírá; může-li z něj vystoupit drsnost mírně zoxydovaného železa, jako by nás chtělo lépe ujistit o své přítomnosti, splývá právě tak s čerstvou a bezejmennou masou noci okolo: ukazuje, že je pod rudým plamenem povrchu samo jednoduše černé. Až by se dalo říct, že drží noc u vlastního dna – kdyby se i jeho dno postupně nevytrácelo a neustupovalo pouhé nezakotvené tmě, jen tu a tam protrhávané supěním černého vlaku nebo naleštěného psa.

Oheň K nočnímu ohni se musí jít, říkáš – a zas máš pravdu, oheň je signál, který si žádá odpověď a jímž se je třeba nechat vést; hlásí nám, že se ve světě něco děje a chce, abychom si to šli ověřit, kdybychom u něj měli najít jen osamělého a zamlklého strážce. Jdeme za ním jako za skrytou palčivostí světa, chceme se jí dotknout a zjistit, zda v popelu vyhořelých cihelen a strnišť, jak je občas míváme na procházce, dál přežívá žhavá jiskra. Už jsme spatřili plameny a vzrušeně přidáváme do kroku, snad dokonce uvidíme hořet vlastní dům; ne, tohle si nenecháme ujít, každý tam teď běží, všichni tam budou, včetně dětí a hasičů. Jistě tam najdeme i řadu netušených spojenců, stačí otočit hlavu a zadívat se do tváří, které hledí do ohně za našimi zády.

Páry Nenápadně pozorujeme jiné páry a divíme se, jak podivuhodné kombinace tvoří: tak zářivě živá holka a tenhle ponurý technokrat, andělské nemešlo a nabroušená ohyzda, šílený trpaslík a pitomá krotitelka lvů. Můžem si stokrát říkat, že technokrat holku zajistil a dal jí svou ponurostí líp zazářit, že ohyzda byla andělova spása, dál nad tím zklamaně vrtíme hlavou jak nad nešťastným koncem filmu. Takzvané pěkné páry nám zase připadají moc efektní, jako by pořád hrály nacvičené číslo a existovaly jenom na scéně. Jiní spolu ladí spíš společnou šedí a pozorností, s níž ji vynášejí na děšť, jinak se zřejmě pořád trochu ptají, proč jsou spolu, a doma si na sebe k lásce berou nože, sdílejí společnou postel zároveň s výčitkou za to, že jeden ve druhém milují jen neúplný svět. Kde pěkný pár leze i do peřin s fotoreportérem a nechává zvětňovat svá objetí jeho bleskem, naše dvojice leží tiše v šeru, jeden vidí za oknem přilétat havrana a druhý výhružně stoupat vodu; jen uprostřed postele se dotýkají jejich ruce, a milují se spolu za ně.

Stane se taky, že se od sebe odvrátí po společném objetí, ona dál s představou *jiného* života, on nanovo sám se sebou. Zatímco ji spánek vtahuje do prvních snů, jeho pohled přistihne vítr za oknem, jak čerí stromy a krátce snímá ze světa jeho vlastní tíhu.

Dav Dav městských chodců a obyvatel není jen anonymní masa, tvoří i nepřeberný šatník jiných existencí a možných partnerů, které zkoumáme pohledem a krátce si je zkusíme; někdy nám tak jediná cesta metrem dá v duchu prožít celou sérii objetí, sňatků a rozvodů. Svět k nám z davu vysílá i nové hrdiny svých příběhů, mezi tradiční výstupy nás samých nebo našich přátel vsouvá úspěšnou epizodu neznámého tloušťka, kuřáka s tikem, šíleného pěvce. Pouliční dav, v němž sami zajatě dusáme, nám aspoň umožní změřit tep cizího

města, než nás rozvázaná tkanička vyvede na kraj chodníku, kde postávají u domů jen naši tajní spiklenci, tiší opilci a pokoutní prodavači hřebínků. Jak se skláníme nad botu a klademe ji na schůdek nebo na podezdívku výkladu, cítíme úlevně solidaritu jen s dosud vyhrátým kamenem pod podrážkou. Netrvá to bohužel dlouho a dav nás znovu pohltí, stejně zdechneme bez povšimnutí vprostřed táhnoucích tupců a řevu, jímž se snaží přehlušit sami sebe.

Christianu Doumetovi

Tajná síť Usedáme ke stolku v kavárně, kde jsme si dali schůzku, když k nám přichází číšník a diskrétně hlásí, že pro nás má telefonický vzkaz: známý nás žádá o strpení, trochu se opozdil. Vzdor nevinné povaze schůzky v nás to důvěrně předané poselství rázem vzbudí dojem, že jsme napojeni na tajnou síť města okolo, jindy tak neprostupného, a pronikáme k jeho skrytému řádu; pocit dost opojný, říkáme si, že možná stačí vysvětlit i chování těch, kdo se dávají v kavárně volat k telefonu sami. Nechtějí jej prožít také oni, spíš než na sebe jen banálně upozornit? Jedno je jisté: jak se po hlášení zvedají od stolku, zatímco druzí je hledají očima, a všemi sledování procházejí sálem ke kabině, patří k tajné síti města pro nás ostatní; a víc, než pomyslnou důležitost jim tak lze závidět, že jsou v tu chvíli neznámí sami sobě.

Pavlu Kolmačkovi

Venkov Mnohým z nás nahání venkov strach, i ti, co na něm hledají krátkou úlevu, z něj zas narychlo odjíždějí, údajně před hrozící nudou. Je ale jisté, že je to pravý důvod? Je to skutečně nuda, čím se venkov liší od města a tichý dech jeho stromů od záblesků

městských neonů? I ty na nás konečně blikají zvlášť výmluvně přes listí ztemnělých korun; ticho vprostřed davu je zato tíživější, než ticho nejhlubšího lesa. Venkov tak spíš budí strach jen tím, že se tu nelze ukrýt před pravdou, již město své neony staví do cesty, jako ochrannou stěnu, a kterou nám venkov předkládá nahou. Ne, nic tu nechybí, je to horší; zůstali jsme tu jen s tím, co opravdu je, vítr a slepě bující tráva, plná cizího praskání a hemžení, tíživé horko a pronikavý chlad, kámen zdi nasakující deštěm, samota těl, plynoucí čas a hluboké ticho pod ním.

Postrážit Vlezem spolu na půdu, do tmy za kůlnou, budeme se strašit. Vytáhneš na mě tatínka, nastavím maminku, rozšeptáme se, až se budeme zalykat a provrtáme se šušmáním daleko za křoví; sáhneme si na žábu a ukážeme si bledý měsíc, jen polkneme, jak před námi vyvstane stín za stromem a světlem zalitý list papíru, prázdný a zsinálý. Utečeme, schováme se spolu strašidlům i dospělým, zasmějeme se jejich píšťalkám a dalekým salvám, vrzající pumpě; rozmístíme v zahradě zvířata místo hlídek a sami se vezme do péče, vybafnu na tebe, udělám horského myslivce, lekneš se a vyjekneš, budu rád. Zvedneš košilku a zaculíš se v šeru, vezmeš mě za dlaň a dáš mi ji něžně před oči, vyděsíš mě, až se propadnu na dno zemljanky.

Do naha Nahatá; mělas být nahatá, blížilo se to, jako když roztlmený spolužák už běží ulicí a haleká, že budeš nahatá. Do nádraží s rachotem vjíždí první poválečný vlak, sténající ranění a rozjaření samaritáni, zvedá prach a z nástupiště cár novin, hned nato ale všechno tichne, cár dosedá, marně čekáme, zatímco ty se krčíš někde za zídou, celá nahatá a zděšená se schováváš před svědky i sama před sebou.

Kdy se ženské opravdu svléknou? Snad jsi byla nahatá, když jsi osaměla s tichým a cizím zurčením svých tajných šťáv, schoulená v koutě nebo v dřepu na míse, kde by tě byl mohl odhalit jen náhlý nálet a pád průčelí jako toho strejce, co se pak – ještě s řetízkem v ruce – nepřestal divit, že jedním spláchnutím zbořil dům. Nic takového však nepřišlo, po léta jste se všechny jen tajně drhly a ošetřovaly v hloubi koupelny, jako byste chtěly smýt samy sebe, čerstvé bohatství vůní, oblin a houštin, proláclin, když jste nám je pak v ložnici konečně nabídly k průzkumu, vás samo skrývalo jako parádní, ale klamná výstroj; hloub pod ni do vás vnikali jen naši vzdálení vyslanci.

Čas se naštěstí nezastavil, dodnes nepřestal téct, dunění na obzoru dál ohlašuje bouřku, zvolna vyvstáváš pod doteky, ze stehen sálá fosfor a táhne ozón, vprostřed nehybného odpoledne jsi pod sukní najednou vlhká, už jak svlečená, s náhle přistiženým pohledem při zkoušení kloboučku, za odhodlaného běhu podél pleskání stříšek nad krámy, od zkaženého výletu k zdařilému a od převleku k převleku, za čím dál pustších nočních objetí, dál svlékaná každou salvou za humny, bolestí v kyčli, z obzoru sraženou věží jsi pořád víc na dosah a tady, málem nahatá.

Index

- Aréna ... 43
Balkon ... 24
Barman ... 16
Bod a čára ... 22
Bouřka ... 50
Brána ... 56
Cibule a růže ... 28
Cizí koupelna ... 55
Cizí ženská ... 27
Dav ... 88
Děšť ... 36
Do naha ... 90
Dobýt ... 40
Dohnat vlak ... 76
Dospělí ... 41
Důvěrnost ... 37
Dveře ... 18
Hlasy ... 23
Hodiny ... 10
Holení ... 9
Hotel ... 35
Hůl 1–2 ... 13
Chvilé nikoho ... 44
Jih ... 58
Jinam ... 44
Jízda ... 17
Kafe ... 7
Kaňka a odstřižky ... 37
Klobouk ... 14
Kolem světa ... 57
Koncert ... 62
Konečná ... 67
Koš ... 19
Košile ... 7
Kouřit ... 84
Krásná ženská ... 49
Kufr ... 76
Kunda ... 28
Kýchnutí ... 20
Láska ... 60
Lod'ka a louže ... 81
Loučení ... 77
Málem ... 53
Matky a dcery ... 74
Moře a hory ... 82
Moudrý stařec ... 48
Náraz ... 69
Nástup ... 31
Návrat ... 56
Neděle 1–2 ... 79
Nepřítel ... 55
Nepřítomnost 1–2 ... 68
Noc 1–2 ... 29
Noční víno ... 86
Nová návnada a staré kalhoty...75
Nuda ... 83
Nůž a závaží ... 64
Oběd ... 70

Odchod ... 28
Oheň ... 87
Ohňostrož a blesk ... 77
Otáčecí dveře ... 63
Párátko ... 70
Páry ... 88
Podrobnosti ... 59
Poslední kapka ... 86
Postrašit ... 90
Proroci a sudičky ... 26
Přátelství ... 53
Představení ... 8
Přejít ulici ... 48
Přípitek ... 16
Ráno ... 9
Román ... 77
Rukou ... 41
Rybí polévka ... 65
Samota ... 52
Schody ... 12
Si ... 29
Smích ... 21
Smysl ... 65
Snídaně a breakfast ... 8
Sólo ... 62
Spojit, rozdělit ... 30
Sráč ... 47
Stmívání ... 31
Strom, alej ... 82
Světlo ... 24
Svítání ... 7
Svlékání ... 55
Šero a tma ... 33
Španělsko a Itálie ... 81
Šraňky ... 15
Tajná síť ... 89
Teráska ... 66
Tíha ... 62
Topinambur ... 30
Trh ... 11
Týden ... 78
Ulevit si ... 21
Uvidět ... 83
Uvznout ... 54
Užít si ... 71
Vana ... 46
Večírek ... 42
Vejit ... 51
Venkov ... 89
Věšák ... 14
Vítr ... 33
Vkus ... 70
Vlak ... 14
Vlaky ... 16
Vyhlídka ... 68
Vzducholod' ... 66
Z rychlíku ... 17
Za jízdy ... 67
Záchodky ... 45
Zákon ... 73
Zatáčka ... 39
Zavazit ... 40
Zeď a ohrada ... 59
Zelená a modrá ... 78
Zklamání ... 53

Petr Král

Základní pojmy

Edice Čeští básníci 20. století

Ilustrace na obálce Hybrid_Graphics/Shutterstock.com

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 18. 12. 2020

ISBN 978-80-274-1082-8 (epub)

ISBN 978-80-274-1083-5 (pdf)

ISBN 978-80-274-1084-2 (prc)